

Migration and its Political Dimensions in Türkiye

Abdullah Turan ^{1,a,*}

¹Department of Office Management and Executive Assistant, Ortaköy Vocational High School, Aksaray University, Aksaray, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 19/01/2023

Accepted: 03/05/2023

ABSTRACT

The phenomenon called migration has great effects on human life. For this reason, it is important to keep it under control. After the disintegration of the Ottoman Empire, great migrations came to Anatolia for many years. These migrations affected Türkiye. Especially the recent migration of Syrian people has affected Türkiye a lot. The effects of this migration once again showed the importance of migration. For this reason, it becomes important to analyze the causes of migration and to manage migration in the most accurate way. Migrations are based on various reasons/motivations (war, economy, social and cultural life, psychological conditions, and legal situation). However, "political decisions (policies)" are a bigger reason behind these elements. In fact, political decisions form the basis for each reason/motivation. This study does not examine all the reasons for migration mentioned in the literature, but only the "social, cultural, psychological and legal" ones. This study aims to reveal the real determinant behind these justifications is "politics and the policies it implements". In order to carry out the study, resources that will add value to the aforementioned purpose were collected by scanning the sources. These sources have been classified according to the determined study content. First of all, the conceptual infrastructure was created with the obtained data. In this context, concepts related to migration such as "migration, types of migration, refugee, immigrant, asylum seeker" are explained. Then, sub-headings were created to examine the research topic. Under these headings of the social, cultural, psychological and legal bases accepted as the motivations/justifications of migration are shown. Then, the effect of politics, which is the main determinant behind these pillars, is examined. This study has been carried out by taking into account the "examples of migration in Türkiye". In this study, it has been concluded that politics conceals itself as the main reason behind the apparent "social, cultural, psychological and legal" causes for migration.

Keywords: Migration, Politics, Migration Policy, Migration Management

Türkiye’de Göç ve Siyasi Boyutları

Süreç

Geliş: 19/01/2023

Kabul: 03/05/2023

Öz

Göç denen olgu insan hayatı üzerinde büyük tesirlere sahiptir. Bu sebeple kontrol altında tutulabilmesi önemlidir. Osmanlı'nın dağılması sonrasında uzun yıllar Anadolu'ya büyük göçler gelmiş ve Türkiye'yi etkilemiş olmakla birlikte özellikle son dönemde gerçekleşen Suriyeli göçü Türkiye'ye etkileri bağlamında göçün önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Bu sebeple göçlerin sebeplerini iyi analiz etmek ve göçü en doğru şekilde yönetebilmek önemli hale gelmektedir. Göçler çok çeşitli gerekçelere/motivasyonlara (savaş, ekonomi, sosyal ve kültürel yaşantı, psikolojik koşullar ve hukuksal durum) dayandırılrsa da "siyasi kararlar (politikalar)" da bu unsurların ardında daha büyük bir gerekçe olarak durmakta ve aslında her bir gerekçeye/motivasyona temel dayanak oluşturmaktadır. Bu çalışma göçün literatürde belirtilen tüm gerekçelerine değil sadece "sosyal, kültürel, psikolojik ve hukuksal" olanlarına dair bir inceleme yaparak bu gerekçelerin ardındaki gerçek belirleyicinin "siyaset ve onun gerçekleştirdiği politikalar" olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmanın gerçekleştirilmesi için kaynak taraması yapılarak bahsi geçen amaca değer katacak kaynaklar toplanmış ve belirlenen çalışma içeriğine göre bu kaynaklar tasnif edilmiştir. Elde edilen bu verilerle öncelikle kavramsal alt yapı oluşturulmuştur. Bu bağlamda "göç, göçün türleri, mülteci, göçmen, sığınmacı gibi" göçle ilişkili kavramların açıklaması yapılmıştır. Daha sonra araştırma konusunu incelemek için belirlenen alt başlıkların içeriğinde, "göçün motivasyonları/gerekçeleri olarak görülen sosyal, kültürel, psikoloji ve hukuksal dayanakların" ardındaki esas belirleyici olan "siyasetin etkisi" irdelenmiştir. "Türkiye'de gerçekleşen göç örnekleri"ni de dikkate alarak yapılan bu incelemede "siyaset" in, göçün görünürdeki "sosyal, kültürel, psikolojik ve hukuksal" sebeplerinin ardındaki ana gerekçe olarak kendisini gizlediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Siyaset, Göç Politikası, Göç Yönetimi

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution 4.0
International License

aturan40@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2743-6798>

How to Cite: Turan A, (2023) Migration and its Political Dimensions in Türkiye, Journal of Economics and Administrative Sciences, 24(3): 331-347, 2023

Giriş

Göç, kimi zaman bir ihtiyaç kimi zamansa bir mecburiyettir. Yüzyıllar içerisinde insanı ve kitleleri göçe sürükleyen gerekçeler değişse de göç gerçeği değişmemiştir. Osmanlı'nın dağılma aşamasında gerçekleşen göçlerle ciddi nüfus hareketleri yaşandığı gibi Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra da hem iç hem de dış göçler devam etmiştir. Suriyeli göçü örneğinde de görüldüğü gibi son yıllarda yaşanan göçler büyük nüfus hareketleri şeklinde gerçekleştiği için hedef ülkelerde¹ ciddi sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bu göçün Türkiye için ciddi (ekonomik, güvenlik, sosyal vs.) kayıplar ortaya çıkardığı görülmektedir (Karakaya, 2020:116-124). Bu bağlamda düşünüldüğünde göç konusunun iyi analiz edilmesi ve bölgedeki göçleri engelleyebilecek önemli adımların atılması elzem hale gelmektedir. Bu sebeple göçlerin sebeplerinin de doğru belirlenmesi gerekmektedir. Çünkü göçlerin “ekonomi, güvenlik, sosyal, kültürel, psikolojik ve hukuksal” nedenlerle ortaya çıktığı düşünülse de tüm bu gerekçeler üzerinde “siyasilerin kararlarının” büyük etkileri olduğu çoğu zaman fark edilmemektedir. Bu durum göçle ilgili sorun tespitinin doğru bir şekilde yapılamaması anlamına gelmektedir.

Literatür incelendiğinde göçün nedenlerini ortaya çıkarmaya dönük birçok çalışma yapıldığı (Şen, 2014; Günay, Atılğan ve Serin, 2017) görülmektedir. Ayrıca göçün ortaya çıkan sonuçlarına dönük olarak da birçok çalışma yapılmıştır (Başel, 2010; Bostan, 2017; Karataş, Adıgüzel ve Ünal, 2018). Bu çalışmalarda ekonominin, siyasetin, güvenliğin, sosyal ve hukuksal sebeplerin göçte etkili unsurlar olduğu değerlendirilmeleri yapılmıştır. Fakat bu çalışmalarda göçe sebep olarak gösterilen bu gerekçelerin perde arkasında “alınan siyasi kararların ya da siyasilerin harekete geçmekte çekinmelerinin” büyük etkisi bulunduğu gerçeği ötelenmiş durumdadır. Oysa bir ülkenin kendi içinde yürüttüğü politikalar iç ve dış göçte belirleyici olduğu gibi her bir ülkenin benimsediği politikalar da bu konuda ayrı ayrı belirleyicidir. Bu nedenle her bir ülkenin ve hatta uluslararası kuruluşun bu konuda üzerine düşeni yapması ve aldığı kararlarda neden olabileceği göçleri hesap edebilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda dünya için büyük sorun olan göç meselesinde “sorunların ve etkileycilerin doğru tespit edilmesi” sorunun çözümü için çok önemlidir. Bu çalışma bu gerçeği ortaya çıkarmayı amaçlamasıyla önemli hale gelmektedir. Çünkü “siyasiler tarafından ortaya konulan politikalar” göçte esas belirleyici olmakta ve göçün seyrini belirlemektedir. Dolayısıyla bu çalışma siyasetçilere “aldıkları kararlarda göç konusuna da dikkat etmeleri gerektiğini göstererek ve buna dikkat çekerek” dünyada yaşanacak göçlere engel olmak adına bir katkı sunmayı amaçlamasıyla önemli hale gelmektedir.

Göçün sebebi olarak birçok unsur ortaya konulmaktadır. Ancak bu çalışma bu unsurlardan “sosyal, kültürel, psikolojik ve hukuksal” gerekçe olarak kabul

edilenlerin ardındaki siyasi etkiyi araştırmaya dönük bir kısıtlama ortaya koymaktadır. Bu çalışma “sosyal, kültürel, psikolojik ve hukuksal” gerekçelerin göçte belirleyici olduğunu kabul etmekle birlikte bu gerekçelerin ardındaki ana belirleyicinin “siyasiler ve ortaya koyduğu politikalar” olduğuna dikkat çekmekte ve bu durumu irdelemektedir. Göç konusunda bazı durumların siyasiler tarafından öngörülebilmesi ve yönetilebilmesi mümkün olamayabilir. Bu çalışma bu tür öngörülemeyen durumlar haricinde, “siyasi kararların” önemli bir belirleyici olarak göçlerin görünen etkilerinin ardındaki ana etken olduğunu değerlendirmeye almaktadır.

Göçün gerekçelerinin perde arkasındaki etkiyi, yani siyasetin işlevini ortaya çıkarabilmek için öncelikle kavramsal bazı hususların incelenmesi gerekmektedir. Bu hususta öncelikle göç, göçmen, mülteci, sığınmacı gibi kavramların anlaşılır hale getirilmesi gerekmektedir. Ardından “ülkenin, şehrin, kırsalın/köyün imkânları, nüfus artışı ve gecekondulaşma”, “yasal bağlayıcılar ve kurumsal dönüşüm”, “ideoloji ve aile/toplum koşullarının değişmesi” alt başlıkları içeriğinde sosyal, kültürel, psikolojik ve hukuksal kaynaklı gerçekleştiği düşünülen göçün ardındaki siyasi etkinin nasıl kendini gösterdiği ve gösterebileceği değerlendirilmiştir.

Göçle İlgili Kavramsal Çerçeve

Göç, gönüllü veya zorunlu olarak yapılabilmeyle birlikte bir riski almakla ve göç etmeyi gerektirecek önemli bir motivasyona/sebebe dayanmakla gerçekleşmektedir (Adıgüzel, 2016:3). Göç olgusu dinamik bir yapıya sahip olması nedeniyle toplumların sosyal, ekonomik, kültürel yapılarına göre değişkenlik gösterebilen tanımları ortaya konulabilmektedir. Bu durum göçe ilişkin net ve her alanda geçerli bir tanım yapılmasını zorlaştırmaktadır (Yılmaz, 2020:37). Ancak göç konusunda yapılan birçok tanımda göçün “bireyin tüm gelecek yaşantısını ya da yaşamının bir kısmını geçirmek için yaşadığı yerden başka bir yerleşim birimine hareket etmesi” olduğu bildirilmektedir (Tümtaş ve Ergun, 2016:1348). Bu konuda içinde hareket nedeni de bulunduran kapsamlı bir tanım vermek gerekirse göç: “bir kimsenin ekonomik, sosyal, siyasal, dini inanç, etnik köken, doğal afet ve savaş gibi nedenlere dayalı olarak ortaya çıkan problemi gidermek için ve ayrıca huzur, barış, mutluluk ve yüksek refah seviyesine ulaşmak ve böylece daha fazla maddi ve manevi çıktıya erişmek için ikametini değiştirmesi” olarak ifade edilebilir (Yıldız, 2017:1828; TDK, 2022; Koçak ve Terzi, 2012: 163).

Göçler çok çeşitli nedenlere dayalı olarak gerçekleştiği için literatürde farklı tasniflere tabi tutulduğu görülmektedir. Diğer yandan herhangi bir sınıflamanın içine sürekli ve kalıcı olarak dâhil edilmeyen göç türleri de bulunmaktadır (Adıgüzel, 2016:20; Güllüoğlu, 2012:57). Bu türlerden bir tanesi “mübadele göçü”dür. Çeşitli etnik veya dinsel grupların sürgün edildiği göç örnekleri tarih

¹ “Kaynak ülke” kavramı “göç hareketlerinde göçmenin ilk çıktığı ülke” yi ifade ederken “hedef ülke” kavramı ise “göç

hareketlerinde, varılacak hedef konumundaki ülke”yi ifade etmektedir (Adıgüzel, 2016:7).

boyunca gözlenmektedir. Mübadeleyi karşılıklı ve şiddet içermeyen bir sürgün olarak görmek mümkündür. Bir ülke ile anlaşarak karşılıklı olarak vatandaşları takas etmeyi ya da değiştirmeyi ifade eden bu türün örnekleri Cumhuriyetin ilk yılları itibariyle Türkiye’de de görülmüştür. Özellikle Balkan Türk ve Müslümanlarının Anayurda getirilmesi uzunca yıllar sürmüştür (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2017:3). Yine Türkiye’de çokça karşılaştığımız diğer bir göç türü ise “işçi göçü”dür. Yaşanılan ülke ya da bölgede iş imkânı edinemeyen ya da işinden tatminsizlik duyan kişilerin başka ülkelere ya da bölgelere iş bulmak üzere gitmesine “işçi göçü” denilmektedir (Yılmaz, 2014:1687). “Mevsimlik göç” ise ülke insanının her yıl belirli zaman aralıklarında buldukları yerden başka bir yerleşim yerine “gezme, çalışmak veya dinlenmek” üzere bir süreliğine gitmelerini ifade etmektedir ki yine Türkiye’de çokça karşılaşılan bir göç türüdür (Öztürk ve Tekiner, 2017:149). Türkiye için son zamanlarda “transit göç” türünün öneminin arttığı dikkat çekmektedir. Bu göçte göçmenler buldukları ülkeden ulaşmayı arzuladıkları ülkeye geçmek için başka bir ülkeyi geçici olarak kullanmaktadırlar (Tepealtı, 2019:126). Bunların yanı sıra *vasıflı* ve *vasıfsız* bir göç olarak da ayrıştırılabilen ancak başka tasniflere de girebilen “emekli göçü ve beyin göçü” de Türkiye için önemli göç türleridir. Bunlardan *vasıflı* göç olarak ifade edilen “*beyin göçü*” ülkelerin gelişimi için çok önemli olan liyakatli iş gücünün, az gelişmiş ülkeden veya bölgeden gelişmiş bir ülkeye veya bölgeye ya da gelişmiş ülkeden gelişmiş başka bir ülkeye göç etmesini ifade edilmektedir (Tamer, 2020:2814; Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2017:3). Sahip olunan eğitim ile daha iyi değerlendirileceğinin düşünülmesi bu göçte önemli bir belirleyicidir (Yılmaz ve Karakaya, 2019:88). “*Emekli göçü*” ise sağlık, dinlenme, eylenme, tatil vs. gibi çeşitli sebeplerden ötürü ömrün geri kalanını geçirmek amacıyla sıcak iklimli yerlere geçiş yapmayı ifade etmektedir (Aksoy, 2012:295).

Öte yandan göçler sürelerine, göç edenin rızasına, yasalara uygun olup olmamasına, bireysel ya da kalabalık olarak yapılmasına, ülke içi ya da dışına yönelik gerçekleşmesine göre bir tasnife tabi tutulmaktadır. “İrade esasına göre” göçler “gönüllü ve zorunlu” olarak ayrılmaktadır. “*Gönüllü göç*” bireyin dışarıdan bir zorlama olmadan kendi özgür iradeleriyle göç etmesidir (Erol ve Ersever, 2014:49). “*Zorunlu göç*” ise savaş, sürgün, tabi afet, siyasi koşullar ve baskı rejimleri (Usta ve Ergün, 2020:1066) sebeplerine bağlı olarak mecburi olarak yaşam yerinin terk edilmesini ifade etmektedir. Bahsi geçen bu mücbir sebepler devletin, bir bölgedeki vatandaşlarını onlara sormadan başka bir bölgeye sürekli olarak göç ettirmesini de içine almaktadır (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2017:3; Dural ve Yaş, 2007:24). Bu göç Türkiye’de terör bölgelerindeki vatandaşları korumak için belli bir dönem çokça yapılmıştır. “Yerleşim süresi esasına” göre ise göç “sürekli (kalıcı) ve geçici” olarak ayrılmaktadır. “*Sürekli göç*” insanların bir yerden bir diğer yere sürekli

olarak orada yaşamak amacıyla gitmelerini ifade etmektedir (Öztürk ve Tekiner, 2017:149). “*Geçici göç*”te ise kişi ya da grupta gitmeden önce dönüş fikri bulunmaktadır ve ne kadar kalınacağı az çok biliniyor durumdadır (Bahçeci ve Uzun, 2017:3). Göçler “yasal statüleri”ne göre de ayrılmaktadır. Bu ayırmada “*düzenli (yasal) göç*” hedef ülkeye giderken giriş, kalış ve çıkışta mevzuata uygun davranış sergilenerek yapılan göçü ifade ederken “*düzensiz göç*” *yabancıların*² yasa dışı yollarla ülkeye girmelerini, kalmalarını, pasaport, seyahat belgesi ve vize gibi belgeler olmaksızın izinsiz olarak orada çalışmalarını ve ülkeden kuralı bir şekilde ayrılmalarını ifade etmektedir (Yaman ve Güç, 2016:492; Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015:63). Göçler, göçe dâhil olan kişi sayısına göre de tasnif edilmektedir. Bu anlamda “*bireysel göç*” bir kimsenin ailesiyle birlikte aldığı göç etme kararını ifade ederken “*toplu göç (kitlesele göç)*” belirli bir bölgede yaşayan daha kitlesele grupların yer değiştirmesi durumunu açıklamak için kullanılan bir ifadedir (Arslan, Çiçek ve Baykal, 2021:99-100). Göç “kapsadığı alana” göre de ayrılmaktadır. Kişiler ülke sınırları içerisinde hareket ettiklerinde “*iç göç*” (Demirhan ve Aslan, 2015:25) gerçekleşmektedir. İçerideki bu hareket bir mekândan başka bir bölgeye, kente, kasabaya ve köye gerçekleşmektedir (Şen, 2014:233). Türkiye’de zengin maden yataklarının olduğu alanlara, verimli tarım alanlarına, ticaret ve sanayinin geliştiği bölgelere, turizm cazibesi olan yerlere ve kültür kentlerine iç göç gerçekleştirilebilmektedir (Karataş, Adıgüzel ve Ünal, 2018:19-20). “*Dış (uluslararası) göç*” ise ülkeler ve kıtalar arasında bir yer değiştirme hareketidir (Demirhan ve Aslan, 2015:25). Bireyler ya da topluluklar/kitleler “insan hakları ihlali, siyasi istikrarsızlık, iç savaşlar ve ekonomik sıkıntılar” nedeni ile ya da refahı artırmak için gelişmiş ülkelere bu göçü gerçekleştirebilmektedirler (Öztürk ve Tekiner, 2017:149).

Göç konusunda literatürde birçok önemli kavramın kullanıldığı ve anlamlarının tartışıldığı dikkat çekmektedir. Bu kavramlara yüklenen anlamlar ülkelerin sorumluluklarını değiştirmektedir. Çünkü göç ve iltica talebinde bulunmak bir insan hakkı olarak kabul edilmektedir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi madde 14’te: “Zulüm altında olan herkesin başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır” ifadesi yer almaktadır. Bu anlamda bir devlet, insanlık dışı muameleye maruz kalma riski bulunan bir *sığınmacıyı* ülkesine geri göndermesi durumda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 3. maddesi gereğince sorumlu tutulabilmekte ve hukuki yaptırıma maruz bırakılarak tazminata mahkûm edilebilmektedir (Vatandaş, 2016:5). Bu çerçevede mülteci, şartlı mülteci, göçmen, sığınmacı, geçici koruma altında olma gibi kavramlar ülkeler için farklı sorumluluklar yüklemekte ve bu nedenle farklarının bilinmesi gerekmektedir.

Türkiye’de göç konusunda önemli bir yeri olan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)

² “*Yabancı*”, “bir ülkede yer alıp, o devletin vatandaşlığını elde edememiş olan kimse”dir (Tamer, 2020:2811).

(2013: md 61), *mülteciyi (refugee)*; “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız³ kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir” (6458 Sayılı Kanun, 2013: md.61) şeklinde tanımlamıştır. Benzer tanım ise iltica hukuku alanında temel sözleşme olarak kabul gören 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin 1. maddesinde geçmektedir. Ancak Türkiye, Cenevre Sözleşmesi’ne ek 1967 Protokolü uyarınca sadece Avrupa ülkelerinden gelen sığınmacılara mülteci statüsü vermiştir. Böylece Türkiye, Avrupa coğrafyası dışından Türkiye’ye gelen kimseleri mülteci değil “şartlı mülteci⁴” olarak tanımlayarak bu kimseleri “üçüncü bir ülkeye yerleşinceye⁵” kadar geçici bir süreliğine ikamet ettirilmeyi kabul etmiştir (Kara ve Korkut, 2010:154-155; Vatandaş, 2016:5). Dolayısıyla Türkiye, Cenevre Sözleşmesini “coğrafi sınırlama⁶” şerhi koyarak kabul etmiştir. Çünkü Batı dışında siyasi karışıklık çıkıp bir mülteci akınına uğranması halinde Avrupa’nın Türkiye’yi tampon bölge olarak kullanacağından çekinilmiştir (Güler, 2021:227).

Göç konusunda önemli diğer bir kavram ise “göçmen (migrant)” dir. Göçmenler vatandaşlık hakkı elde edene kadar özel bir mevzuata bağlı olarak yaşamlarını sürdürmektedirler (Akyürek, 2007: 30). Ayrıca göçmenler vatandaşı oldukları ülkelerce korunmaya devam etmektedirler (Vatandaş, 2016:4). “Mülteciler” mevcut mal varlıklarını geride bırakarak, korku içerisinde kaçarak güvenli bir ülkeye zorunlu olarak iltica⁷ eden kişilerken, “göçmenler” ise ekonomik ve sosyal anlamda refaha erişmek için başka ülkeye gönüllü olarak göç etmiş olan

kişilerdir. Göçmenler çoğunlukla uygun araçlarla yer değiştirirlerken, mülteciler daha zor şartlarda ve buldukları araçlarla yer değiştirmektedirler. Mülteci kavramı “sığınmacı (asylum-seeker)” kavramıyla da karıştırılabilmektedir. Sığınmacılar da aynı mülteciler gibi 1951 tarihli Cenevre sözleşmesinde ve diğer evrensel ve bölgesel İnsan Hakları Sözleşmelerinde belirtilen zulüm, zarar vs. nedenlerle ülkelerini terk etmiş olan kimselerdir. Ancak bu kimselere göç ettikleri ülke tarafından henüz mültecilik statüsü tanınmamıştır (Demirhan ve Aslan:2015:26; Yılmaz, 2014:1687; Yerli, 2018:2081-2082). Bu nedenle sığınmacılar mülteci kabul edilmek için başvuru yaparak bekleyen kimselerdir (Çiçek, 2022:10). Bu başvuruya ilişkin kararı ise Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)⁸ vermektedir (Tamer, 2020:2810).

Göçte Sosyal, Kültürel, Psikolojik ve Hukuksal Nedenlerin Ardındaki Gerçek: Siyaset

Türkiye’de göçün ardında birçok sebep bulunmakla birlikte göçün kendisi de birçok hadiseye sebep olmaktadır (Taşcı, 2009:178). Bu çalışma ise göçün gerçekleşmesinde perde arkasındaki siyasi koşulların nasıl etkili olduğunu anlamaya yönelmiştir. Literatürde göçe sebep olan unsurların ekonomi ve güvenlik ile birlikte sosyal, kültürel, hukuksal ve psikolojik meseleler olduğuna dair bir kanaat bulunmaktadır (Ekici ve Tuncel, 2015:10). Bu bakış açısı ile hareket edilmesi, göçte esas etkileyici araç olan siyasi politikaların ötelenmesi ve göçün yönetilmesinde yanlış araçlarla hareket edilerek zaman ve kaynak israfı yaşanması anlamına gelmektedir

Diğer yandan politikaların “sadece göç ortaya çıktıktan sonra bir yönetimi üstlenmek anlamında önemli ve gerekli olduğu” düşünülmemelidir. Son elli yıllık dönemde dünyada 175 milyondan fazla insan yer değiştirmiştir (Vatandaş, 2016:3). Göç, göç eden için bir kurtuluş ya da

³ “Vatansızlık” hukuki anlamda, bir devletin vatandaşı olan ancak devletinden ayrıldıktan sonra kişinin “kendisinin korunmayı reddetmesi” veya “devletin koruma sağlamayı reddetmesi” kaynaklı olarak korumasız kalması durumudur (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015:66-67).

⁴Kara ve Korkut, (2010:155) bu kimseleri “geçici sığınmacı”, Güler (2021:227) ise “sığınmacı” şeklinde isimlendirmiştir.

⁵ “Üçüncü bir ülkeye yerleştirme” kavramı “mültecilerin sığınma başvurusu yaptıkları ülkeden, onları kabul eden başka bir ülkeye transfer edilmesini ifade etmektedir (Karataş, Adıgüzel ve Ünal, 2018:18).

⁶ Coğrafi sınırlama sadece hukuki sorumluluğun doğmasını kısmen engelleyen bir unsur olarak Türkiye’nin sorun yaşamasını engellememiştir. Öyle ki bu kısıtlama Suriyeli göçünü engelleyememiştir. Ortaya çıkan bu çelişki nedeniyle Suriyeliler için bir süre uluslararası hukukta yeri olmayan “misafir” ifadesi kullanılmıştır. Ancak kalma süresinin uzaması ve karşılaşılan sorunlar sebebiyle “geçici koruma” terimi kullanılarak bu uygulamanın, hukuki yapıya kavuşturulması hedeflenmiştir (Güler, 2021:227-228). Geçici koruma statüsü: “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye sınırına gelen veya sınırları geçen yabancılara

sağlanabilecek koruma” olarak tanımlanmıştır (Vatandaş, 2016:5). Dolayısıyla “geçici koruma”, “bireysel koruma sistemiyle baş edemeyecek kitlesel sığınma olaylarında” harekete geçirilen hukuksal bir mekanizma olmuştur. Suriyeli sığınmacıların bu statüye dahlile mülteçiliğe ilişkin bireysel iltica başvuru yolları kapatılmıştır (Vatandaş, 2016:8-9; Karataş, Adıgüzel ve Ünal, 2018:17). Bu rejim asgari uluslararası standartlarla uyumlu olmasıyla “açık kapı politikası, geri dönmeye zorlamama, bireysel statü belirlemenin yapılmaması, kamplarda barınma ve diğer temel hizmetlerin sunulması gibi” ilkeleri kapsamaktadır (İhlamur Öner, 2014:43-45). Türkiye, böylece uluslararası hukukun şartlarını yerine getirdiği gibi kitlesel olarak Türkiye’ye sığınan ve geri dönme imkânı bulamayan Suriyelilerin temel ihtiyaçlarını karşılamak için yasal bir statü kazandırmıştır (Karataş, Adıgüzel ve Ünal, 2018:18). Bu statü ile birlikte üçüncü bir ülkeye yerleştirilene kadar, Türkiye’de geçici olarak kalabilmeleri mümkün hale gelmiştir (İçduygu ve Aksel, 2012:27).

⁷ İltica, sığınmayı ifade eden bir kavramdır (Kara ve Korkut, 2010:154).

⁸ Detaylı bilgi için bakınız (Güler, 2021:227).

refah arayışı olsa da hedef ülke ya da transit ülke⁹ için büyük sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Göç politikalarının doğru belirlenmesi dünyada göçleri azaltacaktır. Doğru kamu politikalarının belirlenmesi bu süreçte çok önemlidir. Bu konuda örnek vermek gerekirse bir ülkenin benimsemiş olduğu sosyal güvenlik politikası göçmenlerin ülke içindeki çalışma koşullarını belirlediği gibi onların kayıt dışı olarak veyahut kayıtlı işçi olarak çalışması yönünü belirleyebilmektedir. Bu durum ise göçmenin ülkede kalmasını ya da gitmesini veya başka ülkelere yeni göçmenlerin gelmesini belirleyebilmektedir. Türkiye, son yıllarda farklı göç olguları ile karşı karşıya kalmış durumdadır (Örselli ve Babahanoğlu, 2016:2065). Dolayısıyla ortaya konulan “politikalar”la göçün türü (iç, dış, mevsimsel vs.) ve miktarı/sayısı belirlenebilmektedir. Bu çerçevede Türkiye’nin Suriyeliler için tercih ettiği mazi ile bağlantılı sosyal ve kültürel koşullar temelinde benimsenen “açık kapı politikası” ile Yunanistan’ın Akdeniz’de öldürme pahasına Suriyelileri “geri itme yaklaşımı” bir politik tercihtir. Bu nedenle sosyal, kültürel, psikolojik ve hukuksal gerekçelerin ardındaki siyasi koşulları ve etkiyi anlayıp dış politikada çevreye yön verebilmek Türkiye’nin 21.yüzyıldaki pozisyonu/hedefleri için çok önemlidir.

Ülkenin, Şehrin, Kırsalın/Köyün İmkânları, Nüfus Artışı ve Gecekondulaşma

Bir yerin imkânlarının fazla olması ve diğer alanın bundan mahrum olması bir göç sebebi olsa da sonraki süreçte yerleşilen alanlarda kent çeperlerinde bir gecekondulaşma ortaya çıkması aslında yine bir mahrumiyeti beraberinde getirmektedir. Çünkü nüfus artış hızı dünyadaki kaynakları yetersiz kıldığı gibi kaynakların kıt olması yoksunluğu da beraberinde getirmektedir. Bu yeni ve plansız alanlar için alt yapı gibi ekonomik kaynak gerektiren önemli hizmetleri yerine getirmek zor hale gelmektedir. Kent içi doğal nüfus artışı ve hanelerin bölünmesi (hane büyüklüğünün düşmesi) sonucu ortaya çıkan hane ihtiyacı artışına bağlı olarak gerçekleşen sorunlar da bu sorunları büyütmektedir. Bu gibi gerekçelerle devletin ihtiyaçlarına yetişmeye çalıştığı fazla ve yayılmış nüfusun yaşam şartları zorlaştığından bu süreci planlamak ve yönetmek daha zor hale gelmektedir. Bunun yanında göç eden kimselerin “yeni yerleşim alanlarına uyum zorluğu çekmeleri, kültürel mahrumiyet yaşamaları, fiiliyata yansıyan suç oranlarının artması ve ailenin kontrolden çıkması” gibi durumlar ise psikolojik ve toplumsal sorunları beraberinde getirmektedir. Bir de bunun üstüne siyasilerin kendi çıkardıkları yasaları (775 sayılı Gecekondu Kanunu) delmeleri¹⁰ hesaba katıldığında

hem yeni göç alanları hem de şehir içinde yer değişmeler ortaya çıkabilmektedir.

“Kırsal kesimden kente göçte” haberleşme, iletişim ve ulaşımın geliştirilmesi şeklindeki politikaların ortaya konulmasının büyük etkisi olmuştur. Çünkü bu gelişmeler köyün/kırsalın kenti tanınmasını ve bu refahı arzulamasını sağlamıştır (Adıgüzel, 2016:48; Çelik ve Murat, 2014:5-6). Diğer yandan özellikle bazı alanlarda/bölgelerde (özellikle Doğu ve Güney Doğu bölgelerinde) doğum oranının artması nedeniyle “mevcut kaynakların (mevcut tarımsal gelirin) artan nüfusun ihtiyacına yetemeyecek seviyede kalması ve böylece iş oranının düşük olması, şahsî ya da ailevî refah mahrumiyeti içerisinde olunması ve sonraki nesle iyi bir ortam bırakma arzusu” kente, ülke dışına ve Türkiye için düşünürsek Batı’ya doğru bir refah göçünü beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla insanların çeşitli amaç ve beklentilerinin ortaya çıkması göçü doğurmuştur. Bununla birlikte Dünyanın toplam nüfusunun artması daha büyük sorunları ortaya çıkarmaktadır. Çünkü buna bağlı olarak yaşanan gıda krizi ya da kaynakların yetersizliği daha büyük sorunları ve göçleri tetiklemektedir. Buna bir de bu artan nüfusun “eğitilmesi, sosyal yaşamının düzenlenmesi ve sağlık açısından korunması gibi” devlet için büyük ve artan beklentiler eklenmiştir. Devlet yerinde sabit bir şekilde bulunan kentsel alanlarda bu hizmetleri yetiştiremezken bir de kırsal alandan kent alanlarına göçen ya da ülkeye dışarıdan gelen insanların beklentilerini karşılama külfeti eklendiğinde sorunlar daha da büyümektedir (Oral ve Çetinkaya, 2017:5; Şen, 2014:242-243; Taşçı, 2009:189). Dolayısıyla nüfus artışı böyle bir ortamda sorun oluştururken siyasilerin çocuk sayısını artırma konusunda halka çağrıda bulunması bir politik tercihtir¹¹. Diğer yandan özellikle “büyükşehir sınırlarında kalan kırsal alanı” daha cazip kılmak için yasal düzenlemeler yapılmış¹² olsa da şehir merkezlerinde sunulan tüm hizmetlerin kırsalda birebir sağlanması mümkün gözükmemektedir. Özellikle bu alanların gençler için çekici hale getirilememesi ve bu bağlamda yeni aile kuracak olan gençlerin yerleşim alanı olarak şehirlere yönelmesi sonucunu doğurmaktadır.

Göçe karar verildikten sonra nereye göç edileceği kararlaştırılmaktadır. Bu bağlamda ülkenin ve şehrin imkânlarının (eğitim, sağlık, sosyal-kültürel alan, iş vs.) az ya da çok olması göç konusunda belirleyicidir (Çelik ve Murat, 2014:5-6). Bu konuda ülkede ya da ilgili şehirde sanayileşmenin artırılmasına dönük siyasi adımlar atılması ya da bu alanların sosyal, kültürel imkânlarının artırılarak psikolojik şartlarının iyileştirilmesi diğer ülke ve şehirlere göç almasına sebebiyet vermektedir (Adil, 2020:51). Çünkü ülkelerin ya da şehirlerin cazip hale gelmesini sağlayacak düzenlemelerin ve yatırımların yapılması bu imkâna

⁹ “Geçiş (transit) ülkesi” kavramı “hedef ülkeye giderken veya bu ülkeden menşe/mutat ikamet ülkesine dönerken herhangi bir yolculukta kişinin içinden geçtiği ve bir süre boyunca kaldığı ülke”yi ifade etmektedir (Adıgüzel, 2016:7).

¹⁰ Detaylı bilgi için bakınız (Gökçe, 1973).

¹¹ Türkiye ve yurt dışı Türklerine 5 çocuk sahibi olunması konusunda telkinde bulunulması nüfus artışını düşürmeye

dönük bir politik bakış benimsenmediğini göstermektedir (“3 az, 5 çocuk yapın”, 2012; Erdoğan 5 çocuk istedi, 2016).

¹² 6360 sayılı yasa (2012) ile belediyelerin hizmet sunum alanları tüm il sınırları haline getirilmiş ve şehir merkezlerine sunulan hizmetler bu alanlara da yayılmak istenmiştir.

kavuşmak isteyen kişilerin ya da yabancıların bu alanlara göçü ile sonuçlanmaktadır (Çelik ve Murat, 2014:5-6).

Öte yandan kendisi için yatırım alanları arayan yabancılar¹³ için de ülkenin bazı şehirlerinde küresel yatırım imkânlarının sağlanması, bu alanlarda yatırımcılar için her türlü hizmetin sunulması, yatırım için alt yapı, bankacılık alanlarında yeterli düzenlemelerin yapılmış olması da “bu alanları” göç için tercih edilebilir hale getirmektedir. Ancak bunun tam tersi durumda da göçün ters yönlü işleyeceği anlaşılabilmektedir (Adil, 2020:52). Dolayısıyla bu konuda da çıkarılan yasalar ve alınan siyasi kararlar göçün yönünün belirlemektedir.

“Şehirlerin” kırsal kesimdeki insanlar için ya da “ülkenin” dışardan gelenler için refah arayışını karşılar hale getirilmesi bir göçü haklı/gerekli kılmaktadır. Şehir ya da ülkelerin cazibe unsurlarına bağlı olarak bir göç gerçekleştirilse de beklenen refah unsurları elde edilemeyebilir. Çünkü kente yeni gelen birey ya da aileler, kente uyum sorunu yaşamaları ve ellerindeki kaynakların yetersiz olması gibi gerekçelerle kendi kültürlerinden (memleketinden) olan tanıdık kişilere yakın konumlanmayı tercih etmektedirler. Bu nedenle kendilerinden önce şehre göç edenlerin oluşturduğu “şehirlere yakın konumdaki bu gecekondu alanlarında” konuşlandıkları için - kentin sorunlu bölgeleri olarak bilinen bu alanlarında- altyapı, ulaşım, eğitim ve sağlık gibi hizmetlerden yoksun kalmaya devam etmektedirler. Böylece bireyler refah arayışı ile yer değiştirmiş olmalarına rağmen gittikleri yeni alanlarda asgari ihtiyaçlarını karşılayamadan bir yaşam sürdürmeye mecbur kalmakta ve hayal ettikleri refaha ulaşamamaktadırlar. Bir de bunun üzerine gittikleri alanlarda yerel hizmetlere ilişkin ve güvenliğe dair sorunları artırmaktadırlar (Çağlak, 2017:25; Taşcı, 2009:179; Sever, 2022:230; Laczko ve Anich, 2013:33).

Türkiye’de siyasi plansızlığın bir yansıması olarak ortaya çıkan gecekondu alanlarının kentlerin kenarında oluşturulması “dinlenme havuzları” olarak isimlendirilmelerine neden olmuştur. Bu alanlara gelen göçmenler kentliler ile uyumlaşma sürecinde olmuşlardır. Bununla birlikte gecekondu alanlarında oluşan hemşerilik kültürü “topluma karşı nefret ve düşmanlık üretmemiş” ve bu toplumsal bağ ile göçmenlerin yabancılaşması engellenmiştir (Bostan, 2017:12). Ancak diğer yandan hızlı ve çarpık kentleşmeye bağlı olarak kentleşmenin kültürel boyutunun ihmal edilmesi ve sosyal anlamda kentleşmenin oluşturulamaması nedeni ile bir bunalım yaşanmaktadır. Kent alanlarına taşınanlar için kırsal kültür

işlevini yitirebilmektedir. Öte yandan bu kişilerin kent kültürünü sahiplenmemeleri neticesinde yaşanan kültür boşluğu ise bir kuralsızlık ortamı oluşturmakta ve böylece “toplumsal, ekonomik ve siyasi yaşamımızda ortaya çıkan anarşinin temeli olabilmekte”dir. Bilhassa aile kurumunda gerçekleşen değişimin, kuşaklar arası çatışmayı meydana getiren bir yönü bulunmaktadır (Şen, 2014:245). Kuşakların birbirinden uzaklaşması bir psikolojik kaybı, aidiyet yoksunluğunu ve kontrolsüzlüğü ortaya çıkardığı gibi gecekondu mensuplarının suç örgütlerine üyeliğini artıran bir yönü ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu bölgelerde yaşayan gençler şehir ve köy kültürü arasında sıkışıp kaldıkları gibi maddi sıkıntılarla da yüz yüze kalmışlar ve kolay yerden para kazanma güdüsü ile suça yönelmişlerdir. Kentin heterojen yapıda olması ve denetimin güç olması nedeniyle suç örgütleri bu gençleri kolayca kontrol altına alabilmişlerdir. Dolayısıyla gecekondu bakış açısı değiştirilerek o alanlardaki insanların eğitilmesi gerektiği düşünülmemiştir (Çağlak, 2017:29).

Kırsal alanlardan kentlere göçlerde sadece gecekondu değil üst üste barınılan ve toplum kontrolünde olmayan “bekâr hanları ve bekâr odaları” da bulunmaktadır. Devletin büyük kentlere gelen bu aşırı nüfusun barınma sorununu çözmek için bazı politikaları olmuştur. Bu açıdan devlet öncelikle konut yapmak girişiminde bulunmaktan ziyade “tazminat ödemek¹⁴ ve dar gelirliyi korumak için kira sınırlaması getirmek” gibi faaliyetlere yönelmiştir. Ayrıca kalkınma planlarında konut sorununu çözecek önlemlere yer verilmiştir. Bu hususta öncelik, kent konutlarına ve bunlar içinde yoksul ve dar gelirliye yönelik olmuştur. Ancak uygulamada dar gelirli ailelerin barınma ihtiyaçları karşılanamamıştır. Bu durum ise gecekondu alanlarını artırmıştır. Devletin bu süreçte sosyal konutlar sağlayabildiği durumlarda da bireylerin gecekondu kalmayı tercih ettiği, gecekondu alanlarının bu konutlardan daha pahalı olduğu görülmüştür. Çünkü gecekondu alanları, kişilerin kentleşme süresi içerisinde, “mülkiyet, tasarruf, sosyal güvenlik, kırsal alanların değerlerini koruma araçları olma, tarımsal ve marjinal üretim yerleri olma vb.” şeklindeki işlevleri ile psikolojik olarak daha önemli olmuştur (Şen, 2014:247).

Türkiye konut sorunu ile ilkin mübadele evresinde¹⁵ karşılaşırsa da bu göç devlet yönetimi ve kontrolünde gerçekleştiği için yerleşim sorunu ve pahalı arsa sorunu ortaya çıkarmamıştır. Ancak kentlere nüfusun hareketi kontrolsüz ve hızlı olunca konut üretimi talebi karşılayamamıştır¹⁶. 1966’da çıkarılan 775 sayılı

¹³ Türkiye “sanayi, finans, enerji, ulaşım, madencilik ve perakende” şeklinde pek çok alanda yatırımcı çekmektedir. Türkiye’nin, Avrupa ve Orta Doğu pazarlarına yakınlığı yatırımcılara cazip gelmektedir (Türkiye’ye yatırımda hangi ülkeler başı çekiyor?, 2020).

¹⁴ Bu hususta geçmişte konut sorununu çözmek için memur ve işçilere konut edindirme adına yardımlar yapılmış ve bazı tazminatlar ödenmiştir. Bu hususta detaylı bilgi için bakınız (Akalın, 2016:112-113; 5664 Sayılı Konut Edindirme Yardımı Hak Sahiplerine Ödeme Yapılmasına Dair Kanun).

¹⁵ Lozan’da imzalanan sözleşme ile Türkiye Cumhuriyeti sınırlarında kalan Rumlar ile Yunanistan sınırları içerisinde kalan Türkler mübadele edilmiş ve böylece Yunanistan’da yaşayan 384.000 kişi zorunlu nüfus değişimi sonucunda mübadil olarak Türkiye’ye gönderilmişlerdir (Tümtaş ve Ergun, 2016:1350; Yerli, 2018:2082; Vatandaş, 2016:4).

¹⁶ 1950’lerde tarımda teknolojinin daha yoğun kullanılması şeklinde bir karar alınmasıyla birlikte kırsal alanda büyük işsiz kitleler ortaya çıkmış ve buna bağlı olarak sanayinin de daha fazla olduğuna inanılan alanlara göç gerçekleşmiştir. Bu süreçte bir traktörün ortalamada 6 tarım işçisini ve ailesini

Gecekondu Kanunu ile “gecekonduların islahı, tasfiyesi ve önlenmesi” amaçlanmışsa da alınan tedbirlere rağmen bu sorunun önüne geçilememiştir¹⁷. Çünkü bir yandan tedbir alınırken diğer yandan, sık sık çıkarılan gecekondu affı ile yasal güvence kazanılması çözüm girişimlerini boşa çıkarmıştır. Bu siyasi ahlaksızlığın bir yansıması olarak bu süreçte kişiler ailelerini barındırmak için değil, kiralamak ve satmak için gecekondu yapmaya yöneldikleri ve gecekondu ticaretinin büyük kentlerde hızlı bir şekilde yaygınlaşmaya başladığı görülmüştür (Şen, 2014:246). Çünkü gecekondu aynı zamanda siyasetlerin oy için uğradığı mekânlar olmuştur. Bu alanlar ve yaşayan sakinleri siyasetler tarafından kullanılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında mübadele göçlerinde planlama dâhilinde hareket eden siyasetçilerin aksine kırdan kente göçlerin başladığı 1950’lilerden itibaren vazife alan (seçilen) siyasetlerin planlı politikalar ortaya koymadıkları ve konut sorununu çözecek ciddi formüller sunamadıkları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Cumhuriyetin ilk döneminde kent planlamaları konusunda çalışmalar yapılmış olsa da sonrasında bu planlamalara devam edilmemiştir (Çağlak, 2017:29). Bu konuda Türkiye’de ilk zamanlar kırdan kente doğru olan göçün, devlet tarafından olumlu görülmesinin etkisi olduğu da düşünülebilir. Ancak ilerleyen zamanlarda kent alanında ortaya çıkan sosyal ve ekonomik sorunlar bunun engellenmesine dönük düşünceleri de beraberinde getirmiştir. Bu anlamda bunu engellemek adına Güneydoğu Anadolu Projesi ile Doğu Anadolu Projesi aktif hale getirilmiştir (Koçak ve Terzi, 2012: 166-167).

“Hızlı kentleşme ve gecekondulaşma” demek şehrin yaşam alanının aşırı nüfusla başının deritte olması demektir. Bu durum alt yapı yetersizliğine ve yerleşim yerinin kirlenmesine neden olduğu gibi şehrin görüntüsüne de zarar vermektedir. Gecekondulaşma ile ortaya çıkan çarpık kentleşme ile tarihi doku da zarar görmekte ve ülkelerin tanıtılması ile imajları için önemli olan turizm (gelirleri) ziyan edilmektedir. Şehrin turizm potansiyelinin kırılması nedeniyle turizm alanındaki yatırımlar olumsuz etkilenmek ve markalaşmanın yaygın/önemli hale geldiği bu evrede şehirler önem/değer kaybedebilmektedir. Bu bunaltıcı atmosfer ise yeni bir göçü tetikleyecektir. Bu nedenle bu sürecin hızlı ve doğru bir şekilde yönetilmesi ve kontrol edilir hale getirilmesi için gerekli politik adımların atılması gerekmektedir. Çünkü doğal güzellikleri ile bilinen bir yerleşim yeri bu kirlilikle

kente göç etmeye zorladığı hesap edilmektedir. Bu konuda, detaylı bilgi için bakınız (Dural ve Yaş, 2007:25; Şen, 2014:238-241; Adil, 2020:48-49). Kırdan kente doğru gerçekleşen bu göçlerde özellikle İstanbul, İzmir ve Ankara gibi büyük kentlere yönelme olması bu alanlarda konut sorunu yaşanmasına ve kaçak yapılaşmaya neden olmuştur (Yaman ve Güç, 2018:1046).

¹⁷ Türkiye’de gecekondu I. Dünya Savaşı zamanında ortaya çıkmış ve II. Dünya Savaşı’ndan sonra 1948’de büyük şehirlerde 25-30 bin civarında bir rakama ulaşmıştır. 1953’te 80 bini bulan gecekondu sayısı, 1960’larda 240 bine, 1983 senesinde ise 1.5 milyona ulaşmıştır. Türkiye’de 1990’da 1.750.000 gecekondu bulunmaktadır. Zaman geçtikçe de bu sayı kenti çevreleyen bir hal almıştır (Çağlak, 2017:28).

doğallığını kaybedebilmektedir¹⁸. Sağlıklı ve kaliteli bir yaşam için temiz ve yeterli su sağlanamaması, hava kirliliğinin önlenememesi gibi sorunlar insan hayatını tehdit ederken bu sorunlar yerel yönetimlerin bütçesi ile çözülemeyecek düzeylere erişmiştir. Mevcut bütçe şartları ile sağlıklı kanalizasyon ve içme suyu sistemlerinin kurulamaması hastalıklara sebebiyet vermekte ve böylece yaşam süresini etkilenmektedir (Çarpık Kentleşmenin Zararları, 2023; Şen, 2014:245-246). Buna ilaveten ormanlar yok olmakta, hayvan türleri zarara uğramaktadır. Ayrıca yanlış yapılaşmaya ilaveten kontrolsüz sanayileşme ve ekonomik gelişme de aynı şekilde bu kirlilikleri artırmaktadır. Bu durum erozyon, kuraklık gibi doğal dengenin bozulduğunu gösteren yansımalar ortaya çıkarmaktadır. Özellikle 1960’lar itibarıyla kimyasal dengeyi bozacak bir teknolojik gelişme yaşanması¹⁹ bu sorunları aşırı hale getirmiştir. Bu kirlilikler insan ile çevre arası uyumu bozmakta ve ruhi/psikolojik hastalıklar meydana gelmektedir (Beşel, 2010:294). Dolayısıyla bu durum insanları daha sağlıklı yaşayabilecekleri alanlara göç etmeye yöneltmektedir. Bahsi geçen bu sorunlar ve çözüm arayışları siyasetlerin bu süreçteki etkisini göstermektedir.

Yasal Bağlayıcılar ve Kurumsal Dönüşüm

Rusya-Ukrayna Savaşı başlayana kadarki süreçte²⁰ Dünya’nın en fazla mülteci barındıran ülkesi Türkiye (Bahçeci ve Uzun, 2017:7) olsa da Uluslararası Göç Örgütü 2020 yılı raporunda dünyada 272 milyon uluslararası göçmen olduğunu ve bunun dünya nüfusunun % 3,5’ine tekabül ettiğini belirtmiştir. Bu konuya kayda geçen rakamlar açısından bakıldığında Türkiye’nin değişik ülkelerden dört milyondan fazla mülteciye bakıyor/misafir ediyor olduğunu ve bu kimselerin eğitim, barınma ve sağlık hizmetlerini kesintisiz olarak karşıladığını ifade etmek mümkündür. Avrupa ise bu konuda mültecilere karşı seçici bir tutum sergilemekte ve bu kimselerin arasından bir seçim yaparak ihtiyaç duyduğu miktardaki ve yetideki işgücünü ucuz ve problemsiz şekilde karşılamayı tercih etmektedir (Güler, 2021:218). Ancak Türkiye’nin ve dünyanın bu denli göçmen, mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yaptığı bir dönemde AB ülkelerinin bu işten sıyrılabilmelerinde en büyük etkinin yasal bağlayıcılarda olduğu görülmektedir.

¹⁸ Trabzon’daki Uzungöl’ün doğal güzelliğini yapılaşma ve kirlilikle kaybetmesi buna örnektir (Uzungöl 21 yıldır çözülemeyen imar planını bekliyor, 2021).

¹⁹ Ülkelerin sanayileşmede kaydettiği ilerlemeler çevre kirliliğinde ciddi artışlara neden olmuştur. Teknolojik ilerlemeye bağlı olarak gelişen çevre kirliliği özellikle 1960 sonrası evrede başta ABD ve Japonya olmak üzere gelişmiş ülkelerde ciddi boyutlara ulaşmakla birlikte gelişmekte olan ülkelerde de sanayileşmeye bağlı kirlenmeler yaşanmıştır (Deniz, 2010:97).

²⁰ 24 Şubat 2022 tarihinde Rusya’nın saldırıları ile başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı’nın ardından Polonya 11 milyon üzerinde bir sayıda Ukraynalı sığınmacıya sahip çıkmak durumunda kalarak Türkiye’yi geride bırakmıştır (Temizer, 2023).

Türkiye göç konusunda kendisini bağlayan ilk anlaşmaları Cumhuriyetin kurulması ile Balkanlardan gelen soydaş ve dindaşlara dönük olarak nüfus mübadeleleri ile yapmıştır²¹. Türkiye-Yunanistan ve Türkiye-Bulgaristan arası yapılan antlaşmalar bu konuda önemli örneklerdendir (Taşcı, 2009:189). Türkiye gerçeği üzerinden düşünüldüğünde, göç alanında yapılan yasal ve yönetsel düzenlemelerin tarihsel süreç içerisinde gelişim ve değişim gösterdiği dikkat çekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin göçü düzenleyen ilk resmî belgesi 1926 tarih ve 885 sayılı İskân Kanunu'dur. Bu kanun ülkeye göçmen ya da mülteci olarak kimlerin kabul edilip edilemeyeceğini düzenlemiştir. Ayrıca bu yasa ile özellikle Türk soyundan ve kültüründen olan kişilerin Türkiye'ye göçü teşvik edilmiştir (Bahçeci ve Uzun, 2017:6; Bozkaya ve Kıncal, 2018:106-107). Bu konuda 1934 yılında çıkarılan 2510 sayılı İskân Kanunu'nun Türkiye'ye göç etme hakkını yalnızca Türk soyundan olan meskûn veya göçebe kişilere vermeyi sürdürmüştür (Günay, Atılğan ve Serin, 2017:53-54).

II. Dünya Savaşı sonrasındaki şartlar ise, ulus-devletin korunması ve güvenlik kaygısı temelinde Türkiye'yi Batı ile siyasi ittifak olmaya mecbur bırakmıştır. Diğer yandan bu şartların Türkiye'yi NATO'ya girmeyi zorunlu kılması sonucunda Türkiye Kore'ye asker gönderen bir politika kararı almıştır. Bu süreçte NATO'ya üye olduğu gibi Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütlere de üyelik söz konusu olmuştur. Bu ittifak sonucunda, Türkiye uluslararası mülteci hukukunun mihenk taşı olan 1951 Cenevre Sözleşmesi'ni imzalamıştır. Ancak Türkiye bu sözleşmeyi ve sözleşmenin 1967 tarihli ek protokolünü (New York Protokolü) sadece "Avrupa'dan gelen sığınmacıları mülteci statüsüne dâhil edecek şekilde" coğrafi çekinceyle kabul etmiştir. Dolayısıyla bunu yaparak Türkiye'ye Doğu'dan gelebilecek göçü engelleyen bir önlem almak ve bu çerçevede siyasi kararı uygulamak istemiştir. Bu kısıtlama Türkiye için göç politikasında belirleyici olan en önemli unsurlardan bir tanesidir (Bahçeci ve Uzun, 2017:6; Bozkaya ve Kıncal, 2018:106-107; Günay, Atılğan ve Serin, 2017:54; Yerli, 2018:2082). Türkiye buna ilaveten ve bu bağlayıcılığı dikkate alarak bazı ulusal yasal düzenlemeler yapmaya devam etmiştir. Bu düzenlemelerden başlıcaları: "15.7.1950 tarihli 5683 sayılı Yabancıların Seyahat ve İkametlerine İlişkin Kanun, 15.7.1950 tarihli 5682 sayılı Pasaport Kanunu, 11.02.1964 tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu ve özellikle 1994 tarihli *İltica Yönetmeliği*" şeklinde belirtilebilir²² (Bahçeci ve Uzun, 2017:6).

Bunca düzenlemeye rağmen, özellikle de geçmişte siyasilerin iyi yönetememesine bağlı olarak ortaya çıkmış ve imzalanmış bazı uluslararası bağlayıcıların da etkisi ile göç meselesi düzene girmediği (çözülemediği) gibi Türkiye göçün yeni halleri ile karşılaştığı her yeni gün mevzuatı güncellemeye ve değiştirmeye devam etmek durumunda kalmıştır. Özellikle 1980'li yıllarda Türkiye yeni göç türleri ile karşılaşmış ve 1990'larda küreselleşmenin etkisiyle ülkelerarası geçişlerin de artması, Türkiye'ye yönelen göçün yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Türkiye geçmişte Cenevre Sözleşmesi'ndeki mülteci tanımını coğrafi kısıtlamaya tabi tutan bir politika benimsemiş olsa da bu yeni göç türlerinin yönetimi konusunda yetersiz kalmış ve "İltica Yönetmeliği"ni (1994) bu konudaki eksikliği gidermek adına çıkarmıştır. Bu yönetmelik Türkiye'de göç yönetimi konusunda atılan en önemli adımlardan bir tanesidir. Bu yönetmelik Avrupa dışından Türkiye'ye gelen ve 1967 protokolündeki mülteci tanımına uyan ve sığınma arayan kişileri, başka bir ülke onları mülteci olarak kabul edinceye kadar makul bir süre Türkiye'de ikamet etmeyi kabul eden ve bu kimselere yönelik *geçici sığınma hakkı* veren bir özelliğe sahiptir. Böylece Avrupa dışından gelenler mülteci sayılmadığı gibi sadece geçici bir süre sığınma hakkı elde etmişlerdir (Bozkaya ve Kıncal, 2018:107-108). Ancak bu kimselere mülteci hakkı verilmeyerek geçici bir sığınma da sunulmuş olsa göçün gerçekleşmesi kaynağından engellenememiş ve bu insanların bakımı (ekonomik) ve yükü (güvenlik, sosyal, kültürel) Türk halkı üzerinde hissedilmiştir.

Ayrıca Türkiye geçmişteki bağlayıcılara yenilerini eklemeye devam etmiştir. Özellikle AB sürecinde bağımlı ve zorunlu bir politika benimsenmesi²³ Türkiye için yeni yükler getirmiştir. Türkiye geçmiş dönemde benimsediği hukuki düzenlemelerin "negatif yaklaşımları sebebiyle" Avrupa'yı memnun edemediğinden (Demirhan ve Aslan, 2015:43) güncellenmesi ve yeni politikalara uyarlanması gerekmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin AB'ye aday ülke olarak kabul edilmesi ile birlikte bu üyelik meselesi bir siyasi bağlayıcı olarak Türkiye'nin göç politikasının gelişimi üzerinde belirleyici olmuştur. 1999 yılında Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin adaylığının onaylanmasının ardı sıra, 8 Mart 2001 tarihi için hazırlanan Katılım Ortaklığı Belgesi ile Türkiye'nin göç politikasının AB müktesebatına uyumu için bir çerçeve çizilmiştir (Bozkaya ve Kıncal, 2018:94-95, 103). Ayrıca Türkiye 2004 yılında Uluslararası Göç Örgütüne (UGÖ) üye olmuştur (Güler, 2021:227). AB üyelik sürecini kapsayan bu dönemde birçok yasal düzenlemeye gidilmiştir. Bunlardan önemli olanlarından

²¹ Balkanlardan Türkiye'ye gerçekleşen göçlere dair detaylı bilgi için bakınız (Bahçeci ve Uzun, 2017:6; Yıldız, 2017:1829; Tümtaş ve Ergun, 2016:1350; Yerli, 2018:2082; Vatandaş, 2016:4).

²² Göç konularında imzalanan ve Türkiye'nin göç siyasetine yön veren diğer önemli hukuki belgelerle ilgili detaylı açıklamalar/bilgiler için bakınız (Yerli, 2018:2082).

²³1951 Cenevre Sözleşmesi'nin imzalanması Batı'ya ayak uydurmak ve uluslararası hukuki düzene katılabilmek anlamında önem taşımaktadır. Bu bağlamda "uluslararası kuruluşların çıkardığı sözleşmeler ve AB Müktesebatına uyum

kapsamında gerçekleştirilen düzenlemelere" uygun davranmak önemli hale gelmiştir. Bunlara ilave olarak "ulusal programlar, ilerleme raporları, kalkınma programları, göç strateji belgesi, iltica strateji belgesi ile iltica ve göç eylem planı" da bu politikaların şekillenmesinde etkili olmuştur. 1994 yılında Türkiye'de kabul edilen İltica Yönetmeliği "BMMYK ve uluslararası toplumla" meydana gelen sorunları gidermeye dönük olarak atılmış bir adımdır. 2005 yılında kabul edilen "İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı" ise AB ve BMMYK'yi memnun etmeye dönük bir adımdır (Demirhan ve Aslan, 2015:43).

bahsedilecek olursa “2006 yılında değişen 1934 tarih ve 2510 sayılı İskân Kanunu, 1941 tarih ve 4104 sayılı Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye’ye İltica Edenler Hakkında Kanun, 1998’de değişen 1950 tarihli 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun, 1950 tarihli 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve 1995 ile 2003’te iki kez değişikliğe uğrayan 1964 tarihli 403 sayılı Vatandaşlık Kanunu, Türk Ceza Kanunu, İş Kanunu ve Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun, Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun” şeklindeki düzenlemeler ifade edilebilir. Türkiye’nin göç politikasına yön vermek için bu yasaların yanı sıra “yönetmelik, genelge, yönerge, tebliğ ve Bakanlar Kurulu kararları” şeklindeki ikincil düzenlemeler de yapılmıştır²⁴ (Demirhan ve Aslan, 2015:44; Örselli ve Babahanoğlu, 2016:2067).

Göç konusunda kurumsal yapıda yapılan düzenlemelerde de bu bağımlılığın izlerini görmek mümkündür. Türkiye’de uzun yıllar “yabancıların Türkiye’ye girişi, kalışı, çıkışları ile sığınmaları hususunda iş ve işlemleri Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı yürütmüştür. 2005’de kabul edilen “İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı”nda göç alanında Türkiye’nin birçok yasal düzenlemeye ihtiyacı olduğu ve ülkeye yönelen yabancı göçünü yönetmek için yeni bir kurumsallaşmaya gidilmesi gerektiği öngörülmüştür. Bu kapsamda 2008’de göç ve sığınma yönetimi için gerekli mevzuat ve idari kapasiteyi geliştirmek üzere İçişleri Bakanlığı bünyesinde “Sığınma ve Göç Mevzuatı ve İdari Kapasiteyi Geliştirme ve Uygulama Bürosu” kurulmuştur. Bu büronun çalışmalarının bir meyvesi olarak 11 Nisan 2013’de “6458 sayılı YUKK” meclisten geçmiş ve Türkiye’nin göç ve iltica yönetiminden sorumlu sivil bir kurum olan “Göç İdaresi Genel Müdürlüğü” kurulmuştur. YUKK modern normlara uygun, AB müktesebatı ile uyumlu, “devlet, uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşları” işbirliği ile hazırlanmış bir kanundur. Müdürlük ise “göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak,

yabancıların Türkiye’ye giriş ve Türkiye’de kalışları, Türkiye’den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek” şeklinde bir görev tanımını üstlenmiştir (Bahçeci ve Uzun, 2017:6-7). 6458 sayılı kanun ile iç hukuk mekanizmasında yer alan mevzuattaki parçalı yapıya son verilmiş ve değişik zamanlarda yapılan düzenlemeler tek çatı altında toplanmıştır²⁵ (Örselli ve Babahanoğlu, 2016:2066).

Bu anlamda uluslararası koşullarda olunan birliktelikler ve atılan imzalar mülteciler ve sığınmacılar konusunda ülkenin büyük külfetler altına girmesine neden olmaktadır. Bu koşullarda siyasetler, mülteci statüsü vermemek²⁶ için Suriyelilere geçici koruma statüsü vererek bazı konularda Türkiye’nin yaşadığı sorunları en aza indirmek istemişlerdir²⁷. Ancak bazı yasal bağlayıcılar Türkiye için kaçır yol bırakmamaktadır. Türkiye Cenevre Sözleşmesi ve Cenevre Protokolüne olası bir mülteci krizine karşılık coğrafi çekince koymuş olsa da bu coğrafi kısıtlama sadece hukuki sorumluluğun çıkmasını engellemiş ancak göç sorununu engelleyememiştir. Bu hususta Avrupa’dan gelenler mülteci olarak ifade edilirken Avrupa dışından gelenlerin geçici korumada olduklarını göstermeye dönük sığınmacı olarak ifade edilmeleri söz konusu olmuştur. Bu anlamda Avrupa dışından gelen mülteciler BMMYK tarafından üçüncü bir ülkeye yerleştirilmeyi beklemektedir. Türkiye 1994’de hazırladığı İltica Yönetmeliği ile kendi politikalarını belirlemiş ve sınırlara sığınma hareketlerinin dayanması halinde göçmenlerin sınırları geçmemesi için gerekli tedbirler alınmasını öngörmüş olsa da aynı yönetmelikte bir diğer maddede bu koruma delinerek sığınmacıların ülkeye girmeleri durumunda mümkün olduğunca “örf ve adetlerine uygun olarak yerleştirilmelerine özen gösterilmesi” gerektiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla yasalarla göç engellenmek istense de yine aynı yasalarla göçün gerçekleşmesine müsaade edilmiştir. Dolayısıyla bu mevzuatta bir yandan göçün engellenmesi, bir yandan savaş veya silahlı çatışma sebebiyle ülkeye sığınanların

²⁴ Bu konuda detaylı bilgi için bakınız (Demirhan ve Aslan, 2015:44-45; Örselli ve Babahanoğlu, 2016:2067).

²⁵ 10. Kalkınma Planı Göç Özel İhtisas Raporu’nda (2014:28-29) ise aciliyetle Türkiye’de “liberal, insan odaklı, ulusal çıkarları ve küresel adaleti sağlayacak, gelişmekte olan ülkelerin nitelikli insan gücü gereksinimlerini göz önünde bulunduracak” özellikte göç ve uyum politikalarına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiş ve böylece birbirine zıt görünen kaidelerin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.

²⁶ “Coğrafi sınırlama” sadece hukuki sorumluluğun doğmasını kısmen engelleyen bir unsurdur. Bu bağlamda Türkiye’nin Suriyelilerin göçü ile ilgili sorun yaşamasını ve mülteci başvurusu yapmasını engellemeye kafi gelmemiştir (Güler, 2021:227-228).

²⁷ Geçici Koruma Yönetmeliği (2014)’nde “Ülkede kalış hakkı” başlıklı Madde 25- (1)’de: “Geçici koruma kimlik belgesi, Türkiye’de kalış hakkı sağlar. Ancak bu belge Kanunda düzenlenen ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belgelere eşdeğer sayılmaz, uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımaz, süresi ikamet izni toplamında dikkate alınmaz ve sahibine Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamaz”

ifadesini yer almaktadır. Dolayısıyla bu yönetmelikte, geçici koruma kimlik belgesinin “sadece Türkiye’de kalış hakkı sağladığı” yani, “ikamet izni” ya da “ikamet izni yerine geçen” belgelere eşdeğer sayılmadığı ifade edilmiştir; ayrıca, “uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımadığı, süresinin de ikamet izni toplamında dikkate alınmayacağı, bu belgeye sahip olmanın Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamadığı” belirtilmiştir (Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’de Doğan, 2021). Geçici Koruma Yönetmeliği (2014)’nde “Geçiş hükümleri” başlığı altında Geçici Madde 1- (1)’de ise: “28/4/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti’nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Arap Cumhuriyeti’nden kitlesele veya bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma altına alınmazlar. Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bireysel uluslararası koruma başvuruları işleme konulmaz” ifadesi geçmektedir. Dolayısıyla bu madde de Türkiye’nin bu süreçteki baskısını azaltacak bir özellik göstermektedir.

korunması ve diğer yandan kaynak ülkede karışıklığın sonlanması halinde sığınmacıların geldikleri ülkeye gönderilmesi öngörülmektedir (Güler, 2021:227).

YUKK aynı zamanda yabancıların Türkiye'ye göçünü ve koruma istemesi halinde bunun kapsamını düzenlemeyi amaçlamıştır. Türkiye mevcut mevzuata göre sığınmacıya "üçüncü ülkeye geçme başvurusu değerlendirilene kadar" sığınma hakkı verip sonrasında bu başvurusu reddedilenleri sınır dışı etmektedir. Öte yandan Türkiye ve AB arasında Geri Kabul Anlaşması imzalanması neticesinde Türkiye, toprakları üzerinden AB ülkelerine (Danimarka ve İrlanda hariç) yasadışı yollarla giden diğer ülkelerin vatandaşlarını geri almayı kabul etmektedir. Böylece üçüncü ülke vatandaşları veya vatansızların Türkiye tarafından kabulü söz konusudur (Güler, 2021:227-229). Bu bağlamda Türkiye mevcut yasalarla Suriye problemini çözemediği için yeni bir politika duruşu benimseyerek Esad ile anlaşma yoluna gitmeyi seçenek olarak değerlendirmeyi gerekli görmeye yönelmiştir. Diğer yandan Arap Baharı sürecinde Türkiye ve ABD'nin, Suriye'nin demokrasiye geçmesi şeklinde sürdürdüğü bir politikanın da katkısıyla Suriye'de işlerin bu hale geldiği düşünüldüğünde bu kez Türk siyasetçilerinin, bu beklentinin tam tersi bir siyasi yaklaşımla Esad ile anlaşmak istemesi de siyasetin göç üzerindeki etkisini göstermektedir (Turan, 2022:421-422; Erdoğan Esad'la Neden Normalleşmek İstiyor, 2022).

Öte yandan bu göçlerin geçici olarak görülmesi bir yana ülkeye giren Suriyelilerin bazı durumlarda vatandaşlık elde edebilmeleri göçlerin bir kısmını kalıcı hale getirmektedir²⁸. Bu tür konularda alınan kararlar göç konusunda önemli bir belirleyicidir. Buraya kadar olan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere bir siyasi liderin dış politika tavrı ve bundan beklentisi ülkedeki göç ve ülkeye gelen sığınmacı konusunda belirleyici olmakta ve bu durum iç hususlara da yansımaktadır (Aktel ve Kaygısız, 2018:581).

Tüm bunlara ilaveten "gelişmekte olan ülkeler, az gelişmiş ülkeler ve gelişmemiş ülkeler" ülke refahını artırmak için dışardan gelen yatırımları çekmek zorunda kalmaktadır. Bu konuda hükümetler bu yatırımı çekebilmek için bürokrasiyi aşmaya dönük düzenlemeler yapmaya yönelmektedir. Bu durum yatırımcıları göç konusunda teşvik ettiği gibi yatırımların artmasına bağlı olarak bu alanlara içeriden ya da dışarıdan işçi göçünü de temin etmektedir. Dolayısıyla bahsi geçen bu göçlerde de etkileyici ana unsur siyasilerin almış olduğu kararlardır (Yücel, 2018; Seçim Beyannamesi, 2015:170).

Tüm bu açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde "bazı yasal adımların göçü engellerken bazılarının ise hızlandırdığı" söylenebilir. Bu hususta kişi ülkesinde siyasi sorunlar, savaş, terör ve kuraklık gibi nedenlerle açlık tehlikesi ile yüz yüze iken bazen yasalar sebebiyle yerlerinde kalmak zorunda kalırken bazen de "kişi hak ve özgürlüklerinden olan seyahat, yerleşme, ticaret gibi" nüfus hareketlerine sebep olan fiillere konulan kısıtlamaların kaldırılması göçlerin artmasına neden

olabilmektedir (Büyükyılmaz, 2017:41-42). Bu konuda siyasiler yasal düzenlemelerle giderek baskıcı bir tutum sergileyebilmekte ve buna nazaran kabul etmeme veya sınır dışı etme gibi seçenekleri kullanan bir politik bakış benimseyebilmektedir (Oral ve Çetinkaya, 2017:4).

İdeoloji ve Aile/Toplum Koşullarının Değişmesi

Hükümetlerin ideolojik yönelişleri göçün seyrini belirlemekte ve toplumsal yapıyı şekillendirmektedir. Dolayısıyla göç alan ve göç veren ülkelerin "etnik farklılıkları, bu ülkelerde yapılan ayrımcılık, siyasi istikrarsızlık ve siyasi etkenler" göç hareketlerini etkilemektedir (Günay, Atılğan ve Serin, 2017:51). Ayrıca doğal kaynaklara sahiplikteki eşitsizlik, kişi özgürlüklerinin kısıtlanmış olması, ırk, cinsiyet, din baskıları, mezhep ayrımları, grupların birbirlerine karşı olumsuz tutum ve davranışları veya diğer gerekçelere dayalı ayrımcılıkların yayılıyor olması ve ayrıca rejim değişiklikleri ve mübadeleler önemli birer siyasi etken olarak göç için bir motivasyon ortaya çıkarmakta ve bu göçlerin de temeli siyasi kararlara dayanmaktadır. Dolayısıyla bu koşullar ve alınan kararlar toplum ve aile değerlerine yansımaktadır (Günay, Atılğan ve Serin, 2017:39; Laczko ve Anich, 2013:34; Oral ve Çetinkaya, 2017:4).

Göç konusunda ideolojik bakışın önemli bir yeri olduğuna ilişkin ilk örneği Cumhuriyetin ilk yıllarında gerçekleşen göç politikasına (mücadele göçü) bakarak görmek mümkündür. Bu dönemde göçlerde ulus-devlet inşasına hizmet eden bir anlayışın hâkim olduğu görülmektedir. Bu anlamda gerçekleşen göç, Anadolu nüfusunun etnik, dini ve kültürel anlamda türdeş hale getirilmesini esas almıştır. Bu amaçla ülkeden bazı azınlıkların gönderilmesi sağlanıp yerlerine Türk, Müslüman ve Türk kültüründen olanların getirilmesi amaçlanmıştır. Böylece bir ulus-devlet inşası politikası benimsenmiştir. Bu dönemde göç milli kimlik inşası çerçevesinde anlam kazanmıştır. İlerleyen yıllarda ise bu politika daha da fazla benimsenmiştir (Demirhan ve Aslan, 2015:37-38; Bozkaya ve Kınal, 2018:104-105).

Türkiye'nin, II. Dünya Savaşı sonrası süreçte Sovyetler Birliği'nin yayılma ibareleri göstermesi nedeniyle yaşanan güvenlik kaygısını aşmak için Batı Blokunda yer almayı tercih etmek zorunda kalması da bu göçlerin sürmesine neden olmuştur. Bu kararın bir yansıması olarak NATO'ya girme politikası ortaya koyması ve bu bağlamda Kore'ye asker göndermiş olması Türkiye'ye yönelik yeni bir göçün gerçekleşmesine neden olmuştur. Çünkü Türkiye'nin alığı NATO'ya üyelik kararıyla sosyalizm karşısında liberalizmi tercih etmiş olması Doğu blokunu seçen Bulgaristan'dan yeni bir göç dalgasının gelmesine yol açmıştır. 1950-1952 yılları arasında Bulgaristan hükümeti Türk azınlığa yönelik tehcir ve göçe zorlama politikalarını aktif hale getirerek 154.393 kişinin Türkiye'ye yerleştirilmesine neden olmuştur. Bu göçmenler mevcut iskân mevzuatına uygun bir şekilde planlamalar yapılarak ülke dâhilindeki şehir,

²⁸ 15 Nisan 2023 tarihi itibarıyla İçişleri Bakanı Süleyman Soylu vatandaşlığa geçen Suriyeli toplam sayısını 230 bin 998 olarak bildirmiştir (Kaç yabancıya vatandaşlık verildi?, 2023).

kasaba ve köylere dağınık veya yeni mahalleler oluşturacak şekilde birlikte olacak şekilde yerleştirilmişlerdir. Bu konuda bir diğer kitlesel göç hareketi 1952-1967 yılları arasında Yugoslavya-Makedonya topraklarında yaşayan Müslümanların göç kararı almasıyla yaşanmıştır. Müslümanlar, buradaki etnik tabakalaşma sistemi çerçevesinde azınlık statülerine tabi olmaları nedeniyle Türkiye'ye göç kararı almışlardır. Bu kimselerin Türkiye'yi tercih etmelerine yol açan çekici sebep ise "kendilerini Türk ve/veya Müslüman, Türkiye'yi anavatan ve/veya Müslüman ülke olarak görmeleri" olmuştur. Göçmenlerin Türkiye'de akrabalarının olması ise göç kararını hızlandırmıştır (İnan, 2016:19-20).

Dolayısıyla 1923'ten 1960'lı yıllara kadar Türkiye'ye gelen göçmenlere, devletin uyguladığı politikalar doğrultusunda barınma ve iş olanakları sağlanmıştır. Göçmenlerin büyük çoğunluğunun şehir, kasaba ve köylere serpiştirilmesinde gerekçe, onların sosyal bakımdan çevreye ve topluma uyum sağlamasının daha az sakıncalı olarak gerçekleşeceğinin düşünülmüş olmasıdır. Türkiye'ye göç ettirilen Balkan halklarının Türkiye'deki akrabalarının yanına göç ettirilmesi sosyal, kültürel ve psikolojik açıdan önemsenmiştir. Böylece daha öncesinde Türkiye'ye göçenlerin sonradan gelen ailelerinin birleştirilmesi mümkün hale gelmiştir. 1960 sonrası dönemde Balkan ülkeleri dışında da, Türkiye'ye Müslüman olan veya Türk dil grubuna bağlı olan ülkelere gelenler olmuştur. Türkmenistan'dan ve Afganistan'dan gelen bu insanlar özellikle İç Anadolu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da bulunan kırsal ve kentsel kesime yerleştirilmişlerdir (İnan, 2016:20-22). Bu yerleştirmede de siyasiler tarafından kültürel, sosyal ve psikolojik koşulların dikkate alındığı anlaşılmaktadır.

1960'ların başı itibarıyla Türkiye'den de dışarıya doğru bir göçün yaşandığı görülmektedir. Bu dönemde devlet kontrol ve gözetiminde dışarıya kazanç/çalışma hedefli bir göç yaşanmıştır. Bu göçün devlet tarafından desteklenmesinde ekonomik anlamda liberal bir beklenti olduğu anlaşılabilir. Döviz girdisi elde etmek ve ekonomiye katkı sağlamak amacıyla en başta Almanya olmak üzere Avrupa ülkelerine yoğun bir göç yaşanmıştır (Demirhan ve Aslan, 2015:38; Bozkaya ve Kıncal, 2018:105; Yaman ve Güç, 2016:495). Dolayısıyla göçen ve geride kalan insanlar için burada da toplumsal, kültürel ve psikolojik değişimler yaşanması yasal olarak bu göçün zemin hazırlanmasıyla mümkün olmuştur. En başta Almanya olmak üzere

Türkiye'den işçi göçünün gerçekleştirilmesi konusunda karar verici olan yine siyasi makam olmuştur²⁹.

1980'lere gelindiğinde ise bu kez çevre ülkelerde yaşanan siyasi/ideolojik gerekçelerin (iç karışıklıklar, rejim değişiklikleri ve istikrarsızlık) bir yansımasıyla Türkiye'ye dışarıdan bu kez İran, Irak ve Afganistan'dan kaçıp gelenler ile Doğu Avrupa'da komünist rejimlerin çökmesi sonucunda geçici iş aramak için gelenler olmuştur (Bozkaya ve Kıncal, 2018:105-106). Bu süreçte AB'ye üyelik sürecinin etkisi de politika ve kurumsal düzenlemeler de belirleyici olmuştur. Bu durum, göç konusunda başka bir ideolojiye evrilmek anlamına gelmektedir. Ayrıca 1990'lı yıllarda yaşanan küreselleşme de ülkeler arası geçişleri eskiye oranla çok fazla artırmıştır. Bu dönemdeki göçler ise daha çok sosyal ve kamusal hizmetlerin eksikliği nedeniyle olmuş ve bu bağlamda son 25-30 yılda özellikle Afrika ve Asya'dan pek çok kişi yasa dışı yollarla Türkiye'den transit geçiş yapmıştır (Demirhan ve Aslan, 2015:39). Öte yandan bu dönemde Eski Sovyetler Birliği sınırları içinde dağınık olarak yaşayan Ahıska Türkleri³⁰ Anadolu'ya gelirken diğer yandan 1991 Körfez Savaşı sonrasında Irak'taki olumsuz durumdan kaçarak geçici bir süre için Türkiye'ye sığınanlar olmuştur (İnan, 2016:22).

Türkiye uzun yıllar boyunca Avrupa'ya dönük bir politika belirleme sürecine girmiştir. Bu tercihi yapmak, siyasilerin Batı'nın istediği demokrasi, hukuk, kültür konusundaki taleplerine cevap vermeyi gerektirdiği gibi ekonomide de neo-liberal bir çizgiye yönelmeyi gerektirmiştir. Bu yeni ekonomik alışkanlıkların yansıması ise "Türk kültürü, sosyal yaşantısı, hukuk anlayışı ve psikolojisi" üzerinde belirleyici olmuştur. Çünkü özellikle "Avrupalılık özelliklerinin gerektirdiği beklenti ve düzenlemeler" ailesi ya da toplumu ile uyum sağlayamayan nesillerin yetişmesine, geniş aileden çekirdek aileye geçişe³¹, evlilik baskısından uzak kalmak içi gayretleri içeren bir bakışla göçlere neden olmuştur. Serbest piyasa mantığı çerçevesinde çalışma koşullarının hukuksal olarak dönüşmesi, yeni iş imkânları yaratarak göçü teşvik ettiği gibi bunun tam tersi bir şekilde geleneksel mesleklerin ölmesini sağlayacak şekilde göçlere neden olmuştur. Avrupalı olma bakış açısı bu memleketin imkânları ile yetişen nesilleri beyin göçüne ve ailesinden uzaklaştırmaya dönük bir göçe sürüklemiştir. Çünkü kültürel hassasiyetlerin aşınması bunu gerektirmiştir (Adıgüzel, 2016:46-47).

²⁹ 1960 sonrası süreçte dışarıya işgücü göçü artmış ve Almanya ile Türkiye arasında yapılan anlaşma ile 1961 yılında Almanya'ya, bir süre çalışıp geri dönmek üzere "konuk" işçi alımı yapılmaya başlamıştır. Türkiye Almanya'dan sonra Avusturya, Hollanda, Belçika, Fransa, İsveç ve Avustralya gibi ülkelerle de işgücü alım anlaşmaları imzalamıştır. Resmi kayıtlara göre Türkiye, yaklaşık 800.000 kişiyi Avrupa'ya göç ettirmiş ve bunların 649.000'i (% 81) Almanya'ya gitmiştir. Sonrasında ise konuk işçiler ailelerini ve akrabalarını da Avrupa'ya götürerek uzun süreli oturma izni ve vatandaşlık almışlardır (Yaman ve Güç, 2016:494-495; Güler, 2021:220; Bozkaya ve Kıncal, 2018:105-106; Aksoy, 2012:296-297; Laczko ve Anich, 2013:33-34).

³⁰ 2015 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile 677 Ahıska Türkü ailesi daha Türkiye'ye iskân ettirilmiştir (İnan, 2016:22).

³¹ Bu süreçte göçün etkisi ile kadının çalışma hayatında vazife üstlenmesi ailede rolleri değişime uğratmıştır. Annenin kırsaldaki konumu ev ya da bağ-bahçe işleri ile ilgilenen bir sorumluluğu üstlenmek şeklinde iken kentteki annenin başkasının emrinde ücretli bir pozisyonda çalışması söz konusudur. Kadınların iş hayatında aktifleşmesi çocuk sayılarının azalmasına neden olmuştur. Ayrıca evlilik yaşı bu değişimden etkilenmiştir (Çağlak, 2017:25-26). Bu koşulların her biri kültürel, sosyal ve psikolojik yapı üzerinde belirleyici olmaktadır.

Göç sadece bir yerden bir yere taşınmayı ifade etmemektedir. Bu fiil toplumsal yapılarda büyük çaplı değişime veya aşınmaya neden olmaktadır. Ayrıca yeni sorun ve fırsat alanlarını da içinde barındıran ve sınıfsal geçişkenliği hızlandıran bir özellik taşımaktadır. Göçle birlikte “kültür, gelenek, görenek ve yaşam biçimleri” de hareket etmektedir. Bu durum mevcut yerdeki sosyo-kültürel yapıyı da değiştirmektedir. Bu durum aynı zamanda sosyal çevrenin de değişmesi anlamına gelmektedir. Farklı kültürlerden gelmiş olan bu insanların bu farklılıklarla baş edebilmeleri ve bu süreçte karşılaştıkları zorluklarla başa çıkabilmeleri oldukça önemlidir (Sever, 2022:229-231).

Göçün getirdiği yeni insanlar bir kültürel değişim baskısı yaratmakta, toplumda bir gerilim ve uyum sorunu ortaya çıkarmaktadır. Göçlerin ulus-devletler için bu devlet tipinin merkezi yapısını bozan ve kontrolün bozulmasına neden olan bir yönü olması ve toplumsal düzene bir tehdit özelliği bulunması ulus-devleti rahatsız etmektedir (Aktel ve Kaygısız, 2018:580). *Ulus-devlet* anlayışı belirli sınırlar içerisinde millet olmayı önemseyen ve “öteki” olanı belirleyerek kendi sınırlarını belirginleştiren bir devlet yapısıdır. Bu bakış açısının bir yansıması olarak günümüzde ulus-devletlerde vize, pasaport gibi belgelerin önemli hale gelmesi söz konusudur. Bu şekilde etnik ve kültürel çerçevenin çizilmesi aslında buna uygun olmayan kimselerin de göç etmesi için bir gerekçe teşkil etmektedir. Bu şekilde ulus olmayı milliyetçiliği güçlü bir şekilde yansıtarak veren bir siyaset anlayışı dışarıdan gelen bazı insanlar için baskı oluşturmakta ve göçü tetiklemektedir. Bu konuda ulus-devletlerin öncelikli amacı yabancıları sınırdan mümkün olduğunca geçirmemektir (Demirhan ve Aslan, 2015:30; İçduygu, Erder ve Gençkaya, 2014: 13). Uluslararası göçün düzensiz şekilde yaygınlaşması ulus-devletlerin zayıflamasına ve güçsüzleşmesine sebep olmaktadır. Bu konuda ulus-devletler büyük göçleri uluslararası alanda paylaşmayı ve böylece riski azaltmayı istemektedirler. Çünkü bu yönde bir politika belirlenmemesi halinde toplumda sorunlar ortaya çıkmaktadır (Aktel ve Kaygısız, 2018:580; Öztürk ve Tekiner, 2017:149).

Öte yandan bir ülkede siyasilerin verdiği kararlar kötü yönetim ve buna bağlı olarak demokrasi azlığı bağlamında insani değerlerin yitilmesi ve kişinin kendisini önemsiz hissetmesi sonucunu doğurabilmektedir. Ayrıca yolsuzlukların önüne geçen güvencelerin/önemlerin alınmaması bu konuda göçü tetiklemektedir. İnsanın kendisini değersiz hissetmesine neden olan bu hususlar birey psikolojisini bozduğu gibi toplum yapısını da bozmaktadır (Laczko ve Anich, 2013:33). Bu konuda birey, aile ve toplum üzerinde psikolojik, ideolojik ve politik çalışmalar yapılması siyasiler için önemli hale gelmektedir (Demirhan ve Aslan, 2015:29).

Bunun yanında ideolojik ve siyasi sebeplerle ortaya çıkan *din baskıları* (dini hususlar) da bir göç sebebi olabilmektedir. Balkanlar’daki Bulgar ayaklanmasından sonra, Bulgarların ele geçirmiş olduğu çoğu yerde Müslüman Türkler ve Pomaklar (Bulgar asıllı Müslümanlar) din değiştirmeye zorlanmışlar ve bu sebeple göçe yönelmişlerdir (Şen, 2014:242). Ayrıca bu tür

göçlerde göç kararlarının verilmesinde dini anlamda fetva veren kanaat önderi kimselerin bu tür durumlarda rızık ve kısmetin başka kentlerde aranması yönünde fetva vermesi de göçü kolaylaştırmıştır (Tamer, 2020:2813). Dolayısıyla bir ülkenin aldığı bir siyasi kararın din üzerinde belirleyici olması göçe neden olarak toplumsal, kültürel ve psikolojik yaşantıyı belirlemektedir.

Göç konusunda çözüm üretilmemesi ya da çevre ülkelerden gelen bu tür göçlerin engellenememesinin sadece göçenler için değil aynı zamanda yerleşik olanlar için de *psikolojik* yansımaları vardır. Kişiler hiç alışık olmadıkları alanlarda ve kültürlerde ailecek bir uyum sorunu yaşamakta ve yerleştikleri alanda yarattıkları baskı ve güvensizlik ile yerleşik ailelerin de psikolojilerine olumsuz yansımaktadırlar. Çünkü gidilen yerde yaratılan pahalılık ve kira yükselme hadiseleri nedeniyle yerleşik ailelerin istem dışı göçe yönelmesi mecburiyeti ortaya çıkmaktadır. Bu durumda psikoloji kaynaklı bir göç yaşanabilmektedir (Ekici ve Tuncel, 2015:12; Dural ve Yaş, 2007:25). Dış göç bazen ağır travmalara sebep olsa da iç göçün de toplumsal yapıda meydana getirdiği etkiler azımsanmayacak düzeydedir. Bu konuda bazı bölgelerde, göç eden kişilerin kente uyum sürecinin hâlâ tamamlanamadığı görülmektedir. Öte yandan göç, kaynak şehri “hayalet şehir” haline getirebilmektedir. Hedef bölgede ise gecekondulaşma, işsizlik, kültürel boşluk ve gettolaşma gibi aileyi ve şehri yıpratıcı sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Ayrıca bu koşullar hedef bölgede şiddet olaylarını, özellikle mala karşı suçları artırmakla birlikte mafya gibi yapılanmalara neden olmaktadır. Bu durumda göç edenlerin ve orada yerleşik bulunanların ruh sağlığı bozulmaktadır (Bostan, 2017:12). Bu gelişmeler yerel halkta “göçmenlere karşı güvensizlik” ortaya çıkarmaktadır. Bu durumda bütünleşememe sorunu ortaya çıkmaktadır ki bu sorun hem birey hem de grup, toplum ve devlet sorunudur. Entegrasyonun sağlanamadığı durumda kişiler toplumsal iletişim kopukluğu yaşayarak marjinalleşmekte ve ayrılmaktadır (Günay, Atılğan ve Serin, 2017:52-53).

Tüm bu sakıncalı koşullar dikkate alındığında göç hadisesine muhalefet partilerinin iktidar partisinden çözüm bekleyen haykırıları da çözümün siyasetle olacağını göstermesi açısından önemlidir. Bu konuda Türkiye’de Suriyeli mültecilerin varlığı ve özellikle muhalefet partilerinden politikacılar tarafından siyaseten araçsallaştırılması hız kazanmıştır. Bu konuda kamuoyuna verilen demeçlerde sık sık mülteciler üzerinden siyasi mesajlar verilmesi dikkat çekmektedir. Bu tür yoğun göçlerden toplumun rahatsız oluyor olması da bu tür popülist söylemlerin karşılık bulmasını sağlamaktadır. Dünyanın pek çok yerinde yerel toplumdaki bu huzursuzluk popülist siyaset tarafından oy devşirmek için sıklıkla siyaset malzemesi yapılmaktadır. Ayrıca bu ifadeler iktidara gelmek için önemli bir oy potansiyeli oluşturmaktadır. Dünyadaki örneklerde olduğu gibi son dönemde Türkiye’de yaşananlar da mülteci ve göçmenlerin bir propaganda aracı olarak seçimlerde kullanılmaya devam edeceğini göstermektedir (Tarlan, 2021).

Türkiye, Arap Baharı³² krizinin başından itibaren savaştan kaçan herkes için sınırlarını açık tutacağını ilan etmiştir. Bu bağlamda gelen sığınmacıları etnik veya dini özelliklerine göre ayırım yapmaksızın “geri göndermeme” ilkesi çerçevesinde ev sahipliği yaparak korumuştur. Suriye’den gelen kimselerin Arap, Türkmen, Kürt, Sünni, Nusayri ve Ezidi gruplardan oluşması da Türkiye’nin “açık kapı” politikasının her kesimi kapsadığını göstermektedir (Tepealti, 2020:198). İnsani değerler ile tarihsel bağ gereği bu yapılmıştır (Örselli ve Babahanoğlu, 2016:2067). Ancak Türkiye bu çerçevede sığınmacılara sahip çıkarken birçok farklı ülkede siyasiler yaptıkları yasal düzenlemelerle, giderek daha baskıcı bir tutum sergileyebilmekte ve buna nazaran kabul etmeme veya sınır dışı etme gibi seçenekleri kullanan bir politik bakış benimseyebilmektedir. Bu konuda hükümetlerin dini ve mezhebi tarzda ideolojik bakış açısını benimseyerek hareket ettikleri açık bir şekilde görülebilmektedir (Oral ve Çetinkaya, 2017:4).

Sonuç ve Öneriler

Göç kararı vermek insanoğlu için hiç de kolay değildir. Ancak insanın içinde bulunduğu şartlar bu kararı almak zorunda bırakmaktadır. Göç konusunda ülke şartlarının ve çevre ülkelerin içinde bulunduğu koşulların doğru analiz edilmesi hem iç hem de dış göçün kontrol altına alınabilmesi için önemlidir. İnsanların göç kararı almalarında birçok gerekçe etkili olmakla birlikte bu çalışmada “sosyal, kültürel, psikolojik ve hukuksal” nedenlere bağlı olarak alınan göç kararının ardındaki siyasi koşullar irdelenmiştir. “İnsanların refah beklentisi çerçevesinde ortaya koydukları hareketlerinin yönetilmesi, aile/toplum koşullarının yeniden düzenlenmesi, yasal bağlayıcıların doğru bir mantıkla güncellenmesi, ideolojik bakışın değişmesi” gibi durumlar siyasi kararlarla belirlenebilmektedir. Bu aracın göçün yönetilebilmesi için daha aktif kullanılabilir hale getirilmesi önemsenmelidir.

Göç konusu, ülkeler için çok büyük bir sorumluk almayı mecbur hale getirmektedir. Bu konuda, şu ana kadar gerçekleşen göçlerin yönetimindeki zorluklar bundan sonrasında gerçekleşeme ihtimali olan göçlerin önlenmesi gerektiğini işaret etmektedir. Türkiye’nin Suriyeli göçü ile büyük bir sorumluluk alması ve bu külfeti neredeyse tek başına sırtında taşımaya çalışmasının zorlukları kitlesel göçlerin ülkelerin gelişimindeki olumsuz yansımalarını göstermesiyle iyi yönetilmesinin bir sorunluluk olduğunu göstermiştir. Bu konuda AB örneğinde de görüldüğü gibi büyük devletler ve uluslararası kuruluşlar özellikle kitlesel göçleri engellemeye ya da külfeti paylaşmaya dönük hareket etmediklerinden bu konuda Türkiye gibi ülkelerin kendi göbeğini kesmekten başka alternatifi kalmamaktadır. Bu da dünya ülkeleri ve özellikle çevre ülkeler ile olumlu ilişkiler geliştirilmesi ile mümkündür. Ukrayna-Rusya Savaşı örneğinde de görüldüğü gibi

Türkiye’nin yaptığı girişimler ve arabuluculuk ile tahıl konusunda çözüm üretebilmiş olması³³ fakir ülkelerin açlık ve sefaletle bağlı olarak yeni bir göçe girişmesinin önüne geçilmesi açısından önemlidir. Aynı şekilde dağılmış bir Suriye’nin dağılmış halkını Suriye’de yeniden birleştirmek için gerektiğinde sınır ötesi harekâtlar yapılması³⁴ ve Esad’la anlaşılması, siyasetin bu tür çözümlerde etkisini göstermek açısından önemlidir. Çünkü bahsi geçen büyük Suriyeli sığınmacı nüfusu, Türk halkı için büyük sosyal, kültürel, psikolojik ve hukuksal sorunlar ortaya çıkarmıştır. Bunun kalıcı çözümü ise bu insanların kendi sosyal, kültürel, psikolojik ve hukuksal sorunlarına cevap bulabildikleri ülkelere dönmeleridir. Bu konuda ulusal ve uluslararası belgelerin bağlayıcılığı Suriyelilerin ülkelere gönderilmelerini engellemektedir. Diğer yandan Türkiye’nin ideolojik konumu gereği tarihi, kültürel ve dini bağı bulunan Suriyelilere zorla bir göç uygulaması da mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle Rusya, İran, Irak ve Suriye liderlerinin/siyasetçilerinin/yöneticilerinin içinde bulunduğu büyük organizasyonlarla bu sorunun gönüllü bir geri dönüşle çözülebilmesi mümkün hale getirilmelidir. Dolayısıyla siyasi kararlar, bugün literatürde “kendisine etki ediyor şeklinde izah edilen” her göç türünün ve kararının ardında gizlenmektedir.

Extended Abstract

For this reason, the issue of migration has been a determinant of human life in the world for centuries. When the past of world societies is investigated, it is seen that there were great migrations in the past and this mobility continues today. Although the reasons that lead people and the masses to migrate have changed over the centuries, the reality of migration does not change. In the 21st century, there have been great changes in the world. In this context, it is seen that mass migrations continue in recent years and cause serious problems in target countries. Migration, especially after the Arab Spring, affected Europe, especially Türkiye.

With the establishment of the Republic of Türkiye at the beginning of the 20th century, there were great migrations from the lands that were separated from the Ottoman Empire to Anatolia. These migrations were shaped by the signatures of politicians. These people were settled near their relatives in Anatolia as much as possible. Thus, social and cultural problems were prevented and psychological health was given importance. Therefore, such a measure was taken in the legal sense and these people were included in production/agriculture. However, after the World War II, which took place in this process, Türkiye made its ideological choice in favor of the West due to security concerns and tended to join NATO. As a response to this ideological preference, Bulgaria forced Turks and Muslims to migrate to Türkiye. In this process, while such migrations continued, a significant

³² Arap Baharı süreciyle ilgili detaylı bilgi için bakınız (Tepealti, 2020:197).

³³ Ayrıntılı bilgi için bakınız (Tahıl krizi İstanbul’da çözüldü, 2022).

³⁴ Ayrıntılı bilgi için bakınız (Sınır Ötesi Askeri Operasyonlar, 2023).

number of workers were sent from Türkiye to Europe with the agreements signed with Germany and other European countries as a solution to Türkiye's economic problems and unemployment experienced due to mechanization in agriculture. However, after that, due to the wars and terrorism in Türkiye's immediate surroundings, Türkiye had to open its doors and accept people who are not related to ancestry or religion. While migrations continued in the 1980s and 1990s due to unresolved political crises, sectarian and ethnic conflicts, and terrorist activities in the region, the events in Central Asia continued to bring new immigrants to Türkiye. However, in the conditions after the Arab Spring, the harsh stance of the Syrian leader in the face of the "perspective that wants democracy to be implemented in the administration in countries like Syria" held by Türkiye and the USA caused a new mass migration. However, Türkiye, which implements an open door policy, was crushed under this migration, which it thought would be temporary. In this process, although there is an opinion that migration in Türkiye may be due to economic and security reasons or social, cultural, psychological and legal reasons, in fact, the biggest influence behind them has been political decisions. Both the politicians in Türkiye and the political leaders in the surrounding countries, especially the EU, the USA and international organizations, have triggered this migration by not shaping the politics correctly.

As mentioned, Türkiye has experienced various internal and external migrations throughout its century-old history. However, the Syrian migration has worn out Türkiye a lot. For this reason, it has become a necessity to produce solutions by thinking well about migration and its causes. However, knowing the existing reasons that were found to cause migration and thinking about it and looking for a solution was not enough to solve the migration problem. This is the main problem, but it had to be addressed. Various reasons/motivations are shown as the reasons for migrations. However, in fact, "political decisions (policies)" that direct "war, economy, social and cultural life, psychological conditions and legal situation" and affect many things are more decisive in migration. The aim of this study is to reveal this fact. Failure to identify a problem correctly or to try to solve it with the wrong tools will render all efforts in vain. For this reason, the correct determination of the effects and influencers behind migration will make a great contribution to the present and future of the countries. For this reason, this study becomes important as it focuses on the determination of the real problem in migration.

The reasons for the migration, which is the subject of the study, can be multiplied by counting them separately. Political decisions are a major factor behind these reasons. In addition, it is not possible in terms of the scope of the study to pursue all the reasons for migration stated in the literature. For this reason, reasons such as security and economy were not examined in this study. The possible and necessary political influence behind the

"social, cultural, psychological and legal" justifications has been researched.

With this approach, first of all, many data were accessed through the literature review. Even if all of these data are used, sufficient number of sources have been used in the content of the study in order not to leave the scope of the study. In the light of the obtained data, first of all, some concepts had to be explained briefly. For this reason, first of all, concepts related to migration such as "migration, types of migration, refugee, immigrant, asylum seeker" are explained. Then, in order to show the effect on political decisions, a content that reveals "social, cultural, psychological and legal reasons for migration" has been determined. In this regard, sub-headings have been determined as "possibilities of the country, city, countryside/village, population growth and squatting", "legal bindings and institutional transformation", "change in ideology and family/society conditions". In the content of these titles, "the political dimensions of Türkiye's or other countries' ideological view on migration reflected on migration in Türkiye" were evaluated. In addition, the effect of the political decision on "laws, squatting, family/society structure" has been evaluated. While doing this, examples of migrations in Türkiye have been presented and the explanation of the political influence has been further strengthened and the political influence has been made more concrete. Therefore, in the content of these three sub-headings, the effect and decisiveness of the political decisions on the migrations that are thought to be originated from "social, cultural, psychological and legal" are explained and interpreted.

In conclusion; The issue of migration compels a great responsibility for countries. In this process, Türkiye has seen that organizations such as the EU do not produce a solution to this problem in mass migrations such as Syrian migration, but on the contrary, they tend to protect themselves. In this regard, countries like Türkiye have no alternative but to cut their own belly. This is possible by developing positive relations with the countries of the world and especially with the surrounding countries. As seen in the example of the Ukraine-Russia War, the fact that Türkiye has been able to produce a solution on grain is important in terms of preventing poor countries from embarking on a new migration due to hunger and misery. In the same way, it is important to carry out cross-border operations when necessary to reunite the dispersed people of a dispersed Syria and to reach an agreement with Assad in terms of showing the effect of politics in such solutions. Because the mentioned large Syrian refugee population has created great social, cultural, psychological and legal problems for the Turkish people. The permanent solution to this is the return of these people to their countries where they can find answers to their social, cultural, psychological and legal problems. National and international documents on this subject prevent Türkiye from sending Syrians to their countries. In addition, it is a fact that Türkiye cannot impose a forced migration on Syrians with whom we have historical and cultural ties due to its ideological position. For this reason,

it will be possible to solve this problem with a voluntary return, with large organizations/meetings involving Russian, Iranian, Iraqi, and Syrian leaders/politicians. Therefore, the migration that took place with political decisions is hidden behind all the reasons for migration in the literature today.

Kaynaklar

- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*, 1.Baskı, Ankara: Nobel Yayınları.
- Adil, B. (2020). *Türkiye'nin Göç Yönetimi Stratejisi ve Türkiye'de Yaşayan Suriyelilere Yönelik Tutumlar: Ankara İli Örneği. (Doktora Tezi)*. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Akalın, M. (2016). Sosyal Konutların Türkiye'nin Konut Politikaları İçerisindeki Yeri ve TOKİ'nin Sosyal Konut Uygulamaları, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 107-124 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/firsbed/issue/22124/237640>
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E., (2015, Temmuz-Aralık). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul, *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim "International Migration And Intercultural Communication", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.
- Aktel, M. ve Kaygısız, Ü. (2018). Türkiye'de Göç Yönetimi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 579-604.
- Akyürek, İ. B. (2007). *Mülteci Hukuku ve Türkiye Uygulaması. (Yüksek Lisans Tezi)*. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Arslan, E., Çiçek, E. ve Baykal, Ö. N. (2021). Türkiye'deki Siyasal Partilerin Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler Sorununa Bakışı Üzerine Bir İnceleme, F. T. Emini ve E. Arslan (Ed.). *İktisadi ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar* içinde, (ss.93-123). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Bahçeci, H. I. ve Uzun, Ş. (2017). Türkiye'de Uluslararası Göç ve Yerel Politika, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(Özel Sayı -4), 192-208.
- Başel, H. (2010). İç Göçün Sonuçları ve İşgücüne Etkileri, *Journal of Social Policy Conferences*, 0 (51), 287-321.
- Bostan, H. (2017). Türkiye'de İç Göçlerin Toplumsal Yapıda Neden Olduğu Değişimler, Meydana Getirdiği Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *İstanbul Üniversitesi, Coğrafya Dergisi*, (35), 1-16.
- Bozkaya, Ö. ve Kıncal, A. (2018). Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri ve Suriyeli Yerinden Edilmiş Kişiler Bağlamında Türkiye'nin Göç Politikasındaki Gelişimin Değerlendirilmesi, *Göç Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 90-126.
- Büyükyılmaz, Y. (2017). *Kırsal Göçün Nedenleri ve Sosyo - Ekonomik Etkileri: İstanbul, Küçükçekmece Örneği. (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çağlak, E. (2017). *Göç Olgusunun Sosyo-Ekonomik Boyutları: Sivas İli Örneği, (Yüksek Lisans Tezi)*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Çarpık Kentleşmenin Zararları, Sakıncaları (2023). *Bilgiyelpazesi*, 10 Ocak 2023 tarihinde https://bilgiyelpazesi.com/egitim_ogretim/belirli_gun_ve_haftalar_ile_ilgili_tum_belgeler/dunya_sehircilik_gunu_ile_ilgili_tum_belgeler/carpik_kentlesmenin_zararlari_sakincalar_i.asp sayfasından erişilmiştir.
- Çelik, N. ve Murat, G. (2014). Türkiye'de İç Göç Sorununa Yeni Bir Yaklaşım: Stratejik İç Göç Yönetimi, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 25 (76), 0-0.
- Çiçek, A. (2022). *Suriyelilerin Sosyal ve Siyasal Entegrasyonu Adana İli İncelemesi*, Birinci Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Demirhan, Y. ve Aslan, S. (2016). Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (1), 23-62.
- Deniz, M. (2011). Sanayileşme Perspektifinde Kentleşme ve Çevre İlişkisi, *Coğrafya Dergisi*, 0 (19), 95-105. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iucografya/issue/25047/264427>
- Dural, B. ve Yaş, S. (2007). Göç Eden Nüfusta Grup-İçi Tabakalaşma ve Siyasetin Yeniden Şekillenmesi, *Journal of Management and Economics Research*, 5 (8), 22-31.
- Ekici, S. ve Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan, *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (1), 9-22.
- Erdoğan Esad'la Neden Normalleşmek İstiyor (2022, 27 Kasım). *Tesnim Haber Ajansı*, 9 Ocak 2023 tarihinde <https://www.tasnimnews.com/tr/news/2022/11/27/2812690/erdo%C4%9Fan-esad-la-neden-normalle%C5%9Fmek-istiyor-sayfasından-erişilmiştir>.
- Erdoğan 5 çocuk istedi, (2016, 24 Ocak). *Milliyet*, 10 Ocak 2023 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/erdogan-5-cocuk-istedi-2183775-sayfasından-erişilmiştir>.
- Erol, M. ve Ersever, O. G. (2014). Göç Krizi ve Göç Krizine Müdahale, *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 24 (1), 47-68.
- Geçici Koruma Yönetmeliği, Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi: 13/10/2014
- Gökçe, S. (1973, Ağustos). Gecekondu, *Türkiye Mühendislik Haberleri*, (ss.40-52). 24 Nisan 2023 tarihinde <https://eskiantalya.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/9432.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Güler, A. (2021). Göç Olgusunun Çok Boyutlu Etkileri ve Türkiye'ye Yansımaları, *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 218-239.
- Güllüppınar, F. (2013). Göç Olgusunun Ekonomi-Politigi ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (4), 53-85.
- Günay, E., Atılgan, D. ve Serin, E. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de Göç Yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7 (2), 37-60.
- Ihlamur-Öner, S. G. (2014, Mart-Nisan). Türkiye'nin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikası, *ORSAM: Ortadoğu Analiz*, 6 (61), 42-45.
- İçduygu, A., Erder, S. ve Gençkaya, Ö. F. (2014). *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere*, KOÇ Üniversitesi, Göç Araştırmaları Merkezi, İstanbul.
- İçduygu, A. ve Aksel, D. B. (2012, Eylül). *Türkiye'de Düzensiz Göç*, Uluslararası Göç Örgütü, Ankara.
- İnan, C. E. (2016). Türkiye'de Göç Politikaları: İskân Kanunları Üzerinden Bir İnceleme, *Göç Araştırmaları Dergisi*, (3), 10-33. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gad/issue/43300/526452>
- Kaç yabancıya vatandaşlık verildi? İçişleri Bakanı Süleyman Soylu açıkladı (2023, 15 Nisan). *NTV*, 25 Nisan 2023 tarihinde https://www.ntv.com.tr/turkiye/kac-yabanciya-vatandaslik-verildi-icisleri-bakani-suleyman-soylu-acikladi,aHo7eEl_xEMs9OgBdmKWSw sayfasından erişilmiştir.
- Kara, P. ve Korkut, R. (2010, Haziran). Türkiye'de Göç, İltica ve Mülteciler, *Türk İdare Dergisi*, (467), 153-162.

- Karakaya, H. (2020). Türkiye’de Göç Süreci ve Suriye Göçünün Etkileri, *Fırat Üniversitesi. İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), 93-130.
- Karataş, K, Adıgüzel, Y. ve Ünal, A. Z. (2018), Göç Travması, M. Baloğlu (Ed.). *Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü*, Ankara.
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri, *Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Laczko, F. and Anich, R (2013). Introduction (Cahpter 1), F. Laczko and G. Appave, (Ed.), *World Migration Report 2013*, (pp.30-51). Switzerland: International Organization for Migration Press.
- Oral, B. ve Çetinkaya, F. (2017). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Göç, Tanımı, Nedenleri ve Göç Kuramları, *Türkiye Klinikleri Derleme*, 3(1), 1-8.
- Örselli, E. ve Babahanoğlu, V. (2016). Türkiye’nin Göç Yönetimi ve Göç Politikalarının Gelişimi: Bir Kamu Politikası Analizi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 2063-2072.
- Öztürk, C. ve Tekiner, M. A. (2017). Stratejik Göç Yönetimi Çerçevesinde Türkiye’de Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün Konumu, *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 19 (1), 143-159.
- Sayın, Y. , Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18 (31), 1-13.
- Seçim Beyannamesi, (2015). 7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi, Tanıtım ve Medya Başkanlığı, Yeni Türkiye Yolunda Daima Adalet Daima Kalkınma.
- Sever, G. (2021). Göç ve Yalnızlık: Psiko-Sosyal ve Ekonomik Sonuçları, *Göç Dergisi*, 9(2), 225 -245.
- Sınır Ötesi Askeri Operasyonlar (2023). *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı*, 9 Ocak 2023’de https://www.iletisim.gov.tr/turkce/stratejik_iletisim_calismalari/detaylar/sinir-otesi-askeri-operasyonlar sayfasından erişilmiştir.
- Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’de Doğan Çocuklarının Otomatik Olarak Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olduğu İddiası, (2021, 29 Ocak). *Malumatfuruş*, 25 Nisan 2023 tarihinde <https://www.malumatfurus.org/turkiyede-dogan-suriyeli-siginmacilarin-cocuklarinin-vatandasligi/> sayfasından erişilmiştir.
- Şen, M. (2014). Türkiye’de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi, *Çalışma ve Toplum*, 1(40), 231-256.
- Tahil krizi İstanbul’da çözüldü, Türkiye’ye tebrik yağdı (2022, 23 Temmuz). *TRTHABER*, 9 Ocak 2023 tarihinde <https://www.trthaber.com/haber/gundem/tahil-krizi-istanbulda-cozuldu-turkiyeye-tebrik-yagdi-696609.html> sayfasından erişilmiştir.
- Tamer, M. (2020). Göç, Göçün Nedenleri ve Uluslararası Göç Üzerine Kavramsal Bir Analiz, *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(60), 2808-2818.
- Tarlan, K. V. (2021, 3 Ağustos). Türkiye’nin Göç Politikaları: Mevcut Durum ve Gelecek, *Birikim*, 31 Temmuz 2022 tarihinde <https://birikimdergisi.com/guncel/10682/turkiyenin-goc-politikalari-mevcut-durum-ve-gelecek> sayfasından erişilmiştir.
- Taşçı, F. (2009). Bir Sosyal Politika Sorunu Olarak Göç, *Kamu-İş*, 10 (4), 177-204.
- TDK (2022). <https://sozluk.gov.tr/> (25.11.2022).
- Temizer, M. (2023, 11 Nisan). Polonya’ya geçen Ukraynalı mülteci sayısı 11 milyonu aştı, *Anadolu Ajansı*, 25 Nisan 2023 tarihinde [https://www.ntv.com.tr/ekonomi/turkiyeye-yatirimda-hangi-ulkeler-basi-cekiyor,BxlnGr_IPE6m7KSt5PKOrg](https://www.aa.com.tr/tr/dunya/polonyaya-gecen-ukraynali-multeci-sayisi-11-milyonu-asti/2869157#:~:text=Ukrayna'dan%20Polonya'ya%20giren,Nisan%20itibar%C4%B1yla%2011%20milyonu%20ge%C3%A7ti.Sayfasından erişilmiştir.</p>
<p>Tepealti, F. (2019, Haziran). Avrupa Birliği’ne Yönelik Türkiye Geçişli (Transit) Göç Hareketleri ve Türkiye’nin Düzensiz Göçle Mücadelesi, <i>Doğu Coğrafya Dergisi</i>, (41), 125-140.</p>
<p>Tepealti, F. (2020). <i>Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları ve Türkiye. (Doktora Tezi)</i>. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.</p>
<p>Turan, A. (2022). <i>20 Yıllık İktidarın Bir Muhasebesi: AK Parti ve Milliyetçilik</i>, 1.Baskı, Konya: Eğitim Yayınları.</p>
<p>Tümtaş, M. S. ve Ergun, C. (2016). Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri, <i>Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi</i>, 21 (4), 1347-1359.</p>
<p>Türkiye’ye yatırımda hangi ülkeler başı çekiyor? (2020, 10 Aralık). NTV, 25 Nisan 2023 tarihinde <a href=) sayfasından erişilmiştir.
- Usta, S. ve Ergün, G. (2020). Göç ve Mülteci Olgusu: Kavramsal Çerçeve, *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, Vol:6, Issue:24; pp:1063-1074.
- Uzunöl 21 yıldır çözülemeyen imar planını bekliyor (2021, 10 Ekim). NTV, 10 Ocak 2023 tarihinde https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/uzungol-21-yildir-cozulemeyen-imar-planini-bekliyor,4ZKrxhvh1UiyMwqv_8pJVw/jdyTWNolh0m79zTbVkJDbQ sayfasından erişilmiştir.
- Yaman, M. ve Güç, E. (2016). Türkiye’de Dış Göçü Yönetme Arayışları ve Göç Politikaları Üzerine Bir Analiz, M. Ercan, A. Ayata ve E. Atınok Çalışkan (Ed.). *2. Uluslararası Osmaneli Sosyal Bilimler Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde, (ss.491-500). 12-14 Ekim 2016, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları, Bilecik.
- Yaman, M. ve Güç, E. (2018). Türkiye’de Göç Olgusunun Toplu Konut Uygulamaları Bağlamında Değerlendirilmesi: İzmir Egekent-2 Örneği, *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, Yıl 11, (XXXIII), 1045-1070.
- Yerli, G. (2018). Türkiye’deki Göç Politikaları Ekseninde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin Kuruluş ve Fonksiyonları, *Social Sciences Studies Journal*, 4(19), 2080-2086.
- Yıldız, A. (2017). Göç Olgusu ve Göçün Ekonomik Etkileri: Türkiye Örneği, A. Yatkın, (Ed.). *11. Kamu Yönetimi Sempozyumu, Uluslararası Göç ve Mülteci Sorunun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü* içinde, (ss.1825-1841), 28-30 Eylül 2017, Elazığ.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. *Turkish Studies (Elektronik)*, 9(2), 1685 - 1705.
- Yılmaz, V. ve Karakaya, S. (2019). İç Göçün Nedenleri ve Sonuçlarının Analizi: Muş İl Örneği, M. F. Çavuş (Ed.). *İşletme ve Yönetim Araştırmaları I* içinde, (ss. 87-108), Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Yılmaz, V. (2020). Suriyeli Göçmenlerin Yaşam Memnuniyetlerinin Malatya İli Özelinde Araştırılması, V. Yılmaz ve Y. Atmaca (Ed.). *Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi* içinde, (ss. 35-64). Ankara: Ekin Yayınları.

- Yücel, A. (2018, 25 Ocak). Lojistik maliyet, 2 dev oto yatırımını kaçırdı, *Dünya Gazetesi*, 10 Ocak 2023 tarihinde <https://www.dunya.com/ekonomi/lojistik-maliyet-2-dev-oto-yatirimini-kacirdi-haberi-400103> sayfasından erişilmiştir.
- Vatandaş, S. (2016). Avrupa'ya Göçmen Akışı ve Türkiye'de Göç Politikaları, *Bilgi Analiz, İlim Kültür Eğitim Derneği (İLKE)*, (3), 1-19.
- "3 az, 5 çocuk yapın" (2012, 15 Eylül). *Haber Türk*, 10 Ocak 2023 tarihinde <https://www.haberturk.com/dunya/haber/776812-3-az-5-cocuk-yapin> sayfasından erişilmiştir.
10. Kalkınma Planı Göç Özel İhtisas Komisyonu Rapor (2014). T.C. Kalkınma Bakanlığı 10. Kalkınma Planı 2014-2018, Ankara.
- 775 Sayılı Gecekondu Kanunu, Kabul Tarihi: 20/07//1966
- 5664 Sayılı Konut Edindirme Yardımı Hak Sahiplerine Ödeme Yapılmasına Dair Kanun, Kabul Tarihi: 22/5/2007
- 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kabul Tarihi: 12/11/2012
- 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Kabul Tarihi: 4/4/2013